

Crna Gora
Ministarstvo prosvjete

Završni izvještaj o realizaciji
Strategije razvoja stručnog obrazovanja u Crnoj Gori (2015-2020)

Decembar 2019. godine

I Uvodni rezime

Vlada Crne Gore je na sjednici, održanoj 17. decembra 2014. godine usvojila Strategiju razvoja stručnog obrazovanja u Crnoj Gori (2015-2020) sa Akcionim planom sprovođenja Strategije za 2015. godinu. Odgovarajućim zaključcima Vlade utvrđena je obaveza Ministarstva prosvjete da za IV kvartal 2015. godine i IV kvartal 2017. godine pripremi odgovarajuće akcione planove sa izvještajem o realizovanim aktivnostima, kao i da za IV kvartal 2019. godine pripremi izvještaj o realizaciji akcionog plana sprovođenja Strategije razvoja stručnog obrazovanja za 2018. i 2019. godinu.

Strategija razvoja stručnog obrazovanja u Crnoj Gori (2015-2020) nije rađena u skladu s važećom Metodologijom za izradu strateških dokumenata Vlade Crne Gore (Metodologija je usvojena nakon donošenja Strategije) i ne sadrži indikatore rezultata i indikatore učinka što otežava praćenje rezultata mjera i aktivnosti koje se realizuju, planiranih akcionim planovima. Osim toga, u sklopu pripreme Torino izvještaja koji daje pregled stručnog obrazovanja i koji Crna Gora, kao zemlja koja je kandidat za članstvo u Evropskoj uniji priprema svake dvije godine u saradnji sa Evropskom fondacijom za obuku (European Training Foundation, ETF), od strane eksperata ETF-a sugerisano je da se naredna Strategija unaprijedi u dijelu indikatora, da se obrati pažnja na utvrđivanje potreba za kvalifikacijama, obuku nastavnika, ključne kompetencije u obrazovnim programima i obezbjeđenje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada kao i da se uspostavi veza sa prioritetima iz Strategije pametne specijalizacije. Kako bi se brže odgovorilo na preporuke - da se sa njihovom implementacijom ne bi čekalo do 2021. godine, odlučeno je da se umjesto akcionog plana za 2020. godinu i izrade strateškog dokumenta za IV kvartal 2020. godine, pripremi Strategija razvoja stručnog obrazovanja za period 2020-2024. godinu.

Vizija stručnog obrazovanja, utvrđena Strategijom razvoja stručnog obrazovanja u Crnoj Gori do 2020. godine je da je stručno obrazovanje usklađeno sa potrebama tržišta rada, da omogućava cjeloživotno učenje i mobilnost, lični i profesionalni razvoj mladim i odraslim, sa ojačanom ulogom nastavnika, uspostavljenim sistemom osiguranja kvaliteta, u kojem su kvalifikacije bazirane na ishodima učenja, uključeno u regionalne inicijative i programe cjeloživotnog učenja EU.

Strategija je donešena kao izraz potrebe da se odgovori na izazove pred kojima se stručno obrazovanje nalazi. To su izazovi koje je nametnuo brzi razvoj novih znanja i tehnologija, proces globalizacije, demografski trendovi, česte promjene potreba tržišta rada, rastuća težnja za visokokvalifikovanom radnom snagom, prestrukturiranje privrede i strana ulaganja u određene sektore. Sve to zahtijevalo je potrebu uspostavljanja fleksibilnog, otvorenog, prohodnog sistema obrazovanja, koji će svakom pojedincu ponuditi različite mogućnosti za obrazovanje, napredovanje, cjeloživotno učenje i priznavanje prethodno stečenih znanja i tako poboljšati njegov položaj na tržištu rada ili omogućiti nastavak obrazovanja.

Imajući u vidu socio-ekonomsko okruženje u kojem se ostvaruje stručno obrazovanje u Crnoj Gori, ostvarenost ciljeva, definisanih u Strategiji razvoja stručnog obrazovanja (2010-2014) i realizovanih mjera i aktivnosti iz odgovarajućih akcionih planova, zajedničke ciljeve koji su dati Briž kominikeu, Riga zaključcima i Strateškim okvirom za saradnju u obrazovanju „Obrazovanje i osposobljavanje 2020”, prioritetne oblasti u stručnom obrazovanju za period 2015-2020. godini su:

- **Kvalitetno i efikasno stručno obrazovanje, relevantno za tržište rada;**
- **Jednake mogućnosti sticanja kvalifikacija u stručnom obrazovanju radi zapošljivosti i socijalne inkluzije; i**
- **Cjeloživotno učenje i mobilnost.**

U okviru prioritetne oblasti **Kvalitetno i efikasno stručno obrazovanje, relevantno za tržište rada** postavljeni su ciljevi: Izgraditi fleksibilan sistem stručnog obrazovanja, usklađen sa potrebama pojedinca i društva, baziran na ishodima učenja i Osigurati relevantnost stručnog obrazovanja za tržište rada. Da bi se ovi ciljevi ostvarili, potrebno je, pored ostalog, razvijati kvalifikacije u skladu sa principima Nacionalnog okvira kvalifikacija i potrebama tržišta rada uzunapređenje postojećih alata za istraživanje tržišta rada, unaprijediti profesionalni razvoj nastavnika i mehanizme obezbjeđenja kvaliteta kao i pripremati fleksibilne obrazovne programe, bazirane na ishodima učenja.

Kako bi se obrazovna ponuda usaglasila sa zahtjevima tržišta rada i dobile relevantne informacije o potrebama poslodavaca i provrede, u periodu od 2015. do 2019. godine održano je, u organizaciji Centra za stručno obrazovanje i Ministarstva prosvjete 30 okruglih stolova na temu "Podrška privrede razvoju obrazovnih programa" i to: 2016. godine - 7 okruglih stolova, 2017. godine - 7 okruglih stolova, 2018. godine - 8 okruglih stolova, 2019. godine - 8 okruglih stolova.

Usvojeno je 5 novih metodoloških dokumenata koji su osnov za razvoj kvalifikacija, baziranih na ishodima učenja. Dokumenti: Metodologija za izradu standarda zanimanja, Metodologija za izradu standarda kvalifikacija, Metodologija za izradu ispitnih kataloga i Metodologija za izradu obrazovnih programa pripremljeni su uz ekspertsku podršku Evropske unije kroz projekat „Modernizacija obrazovnih programa i obuka nastavnika“ koji se realizovao u okviru IPA Komponente IV Operativnog programa Razvoj ljudskih resursa 2012-2013. Dokumenti su usvojeni na Nacionalnom savjetu za obrazovanje krajem 2016. godine. Unaprijeđena Metodologija za izradu programa obrazovanja (odrasli) usaglašena je sa prethodno navedenim metodološkim dokumentima radi uvođenja ishoda učenja u programe obrazovanja i takođe usvojena na Nacionalnom savjetu za obrazovanje krajem 2018. godine.

U periodu od 2015. do 2019. godine urađena su 162 standarda zanimanja. Značaj urađenih standarda zanimanja je što je standard zanimanja ključni dokument koji povezuje tržište rada i sektor obrazovanja na način da se, u transparentnom procesu, utvrđenom odgovarajućim metodološkim dokumentom, u saradnji sa poslodavcima, definišu ključni poslovi i aktivnosti u okviru određenog zanimanja kao i oblasti znanja, potrebnih za realizaciju poslova u zanimanju. Kroz standard zanimanja iskazuju se potrebe tržišta rada za kvalifikacijama i po obimu i po sadržaju. Ključni poslovi se "pretaču" u ishode učenja, ishodi učenja se grupišu u module obrazovnog programa. Dakle, od standarda zanimanja zavisi šta će učenici izučavati u toku svog obrazovanja. U svim urađenim i usvojenim od strane Savjeta za kvalifikacije standardima zanimanja aktivno učešće uzeli su predstavnici poslodavaca i njihovih udruženja.

Na osnovu standarda zanimanja, takođe u skladu sa utvrđenim metodološkim dokumentom, pripremljeno je u periodu važenja Strategije, ukupno 200 standarda kvalifikacija nivoa i standarda stručnih kvalifikacija. Pored ishoda učenja, standardi kvalifikacija sadrže i kriterijume provjere što olakšava process provjere postićuća učenika i dostizanja ishoda učenja. Značajno je pomenuti da se pri izradi i standarda zanimanja i standarda kvalifikacija poštovao princip cjelovitog pristupa određenoj stručnoj oblasti. To znači da se pri planiranju razvoja kvalifikacija i pripreme obrazovne ponude posmatra oblast u cjelini i kvalifikacije od nivoa II do nivoa V kako bi se omogućila verikalna prohodnost kroz system. Takođe. Vodio se računa i o horizontalnoj povezanosti kvalifikacija na način da su unutar određene stručne oblasti na istom nivou zahtjevnosti identifikovani ishodi učenja, zajednički za oblast, na primjer ishodi vezani za komunikaciju, zaštitu životne sredine, digitalnu pismenost kao i ishodi vezani za bazna znanja iz građevine, mašinstva, elektrotehnike i dr.

Kako bi se obezbijedio fleksibilan sistem stručnog obrazovanja, u periodu 2015-2019. godina urađeno je 47 modularizovanih obrazovnih programa nivoa od II do V, baziranih na ishodima učenja, čijim završetkom se stiče kvalifikacija nivoa obrazovanja. Tri obrazovna programa su prilagođena učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama kroz produženo trajanje obrazovanja, u skladu sa

zakonom o stručnom obrazovanju. Moduli obrazovnih programa su usaglašeni sa ključnim poslovima u okviru standarda zanimanja i jedinicama kvalifikacije u okviru standarda kvalifikacije. Ishodi učenju u okviru modula su usaglašeni sa aktivnostima u okviru ključnih poslova u standardima zanimanja. Na taj način uspostavljena je veza, kroz pojedine dokumente, između onog što je potreba tržišta rada i onog što je obrazovna ponuda i sadržaj procesa nastave i učenja.

Standard zanimanja je osnov i za sticanje stručnih kvalifikacija i priznavanje neformalnog i informalnog učenja odraslim licima. Radi toga, u periodu važenja Strategije, urađeno je i usvojeno na Nacionalnom savjetu za obrazovanje 45 ispitnih kataloga za provjeru znanja, vještina i kompetencija radi sticanja stručne kvalifikacije.

Za pripremu navedenih dokumenata i pripremu nastavnika za realizaciju obrazovnih programa organizovana je obuka za oko 1500 članova radnih grupa i nastavnika.

Takođe, u periodu od 2015. do 2019. godine organizovane su i obuke nastavnika u skladu sa katalogima stručnog usavršavanja nastavnika iz različitih prioriternih oblasti. U 2015. godini obuku je završilo 195 nastavnika, 2016. godine - 360 nastavnika, 2017. godine - 320 nastavnika, 2018. godine - 390 nastavnika i u prvih šest mjeseci 2019. godine - 270 nastavnika.

Eksterno utvrđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama za stručno-teorijske predmete i module i praktičnu nastavu realizovao je Centar za stručno obrazovanje koji prosječno na godišnjem nivou izvrši uvid u rad u deset ustanova. Zavod za školstvo utvrđuje kvalitet realizacije opšteobrazovnih predmeta. Određen broj škola je sproveo internu evaluaciju svoga rada. Iako izvještaji Centra za stručno obrazovanje i Zavoda za školstvo pokazuju napredak u radu ustanova, oblasti unapređenja kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada ustanova treba posvetiti posebnu pažnju u narednom četvorogodišnjem periodu.

Izmjenama i dopunama Zakona o stručnom obrazovanju iz jula 2017. godine unaprijeđen je okvir za realizaciju stručnog obrazovanja.

Kako bi se stvorile pretpostavke za ponovno pokretanje praktičnog obrazovanja kod poslodavca odnosno dualnog obrazovanja, izmjenama i dopunama ovog Zakona unaprijeđene su odredbe koje se odnose na praktično obrazovanje učenika kod poslodavca odnosno na dualno obrazovanje, kako se često naziva. Prije svega, učenicima koji se obrazuju po obrazovnim programima u trogodišnjem trajanju, koji praktično obrazovanje realizuju kod poslodavaca, sredstva za naknadu za prvi i drugi razred obezbjeđuje Ministarstvo prosvjete, naknade za treći razred, kada je učenik tri dana na praktičnom obrazovanju, su obaveza poslodavca.

Sa realizacijom dualnog oblika obrazovanja započelo se u školskoj 2017/2018. godini, kada se po ovom obliku obrazovanja obrazovalo 277 učenika kod 100 poslodavaca. U školskoj 2018/2019. godini u dualnom obliku obrazovanja bilo je 570 učenika koji su se obrazovali kod 200 poslodavaca. Tekuće školske godine u dualnom obrazovanju je preko 800 učenika, uključeno je oko 270 poslodavaca. U periodu od školske godine 2017. do 2019. godine, u dualno obrazovanje je uključeno 26 stručnih i mješovitih škola u Crnoj Gori. Podaci pokazuju da su oko 60% učenika koji su u junu 2019. godine završili treći razred kroz dualni oblik obrazovanja nastavili radni angažman odnosno zasnovali radni odnos kod poslodavca kod koga su realizovali praktično obrazovanje.

Izmjenama i dopunama Zakona o stručnom obrazovanju unaprijeđene su, pored ostalih, i odredbe koje se odnose na upis učenika u srednje škole i ispite na završetku gimnazijskog i stručnog obrazovanja. Za upis u gimnaziju i četvorogodišnju stručnu školu uveden je bodovni limit – za školsku godinu utvrđuje se minimalan broj bodova koje je potrebno da učenik ostvari za upis u

četvorogodišnju stručnu školu. U školskoj 2018/2019. godini bodovni limit za stručne škole bio je 46 bodova, za gimnazije 58 bodova, u školskoj 2019/2020. godini bodovni limit je bio 48 odnosno 60 bodova. Pokazalo se da je to podsticaj za učenike osnovne škole da ulože više truda u svoje obrazovanje kako bi imali veću mogućnost izbora škole. Smanjen je broj učenika u odjeljenju (28) što omogućava nastavnicima da unapređuju svoj rad i da primenjuju savremene načine rada u nastavi. Samo izuzetno, po odobrenju Ministarstva prosvjete, broj učenika u odjeljenju može biti 32.

Utvrđen je novi koncept maturalnog i stručnog ispita. Uvode se državne komisije za predmete koji se polažu na maturi. Učenici će, umjesto četiri, polagati tri predmeta. Generacija učenika srednjih škola koja je školske 2017/2018. godine upisala prvi razred polagaće maturalni i stručni ispit po novom konceptu – u junu 2021. godine. Stvoreni su uslovi za izjednačavanje zahtjevnosti maturalnog i stručnog ispita što u ravnopravan položaj dovodi učenike stručnog i gimnazijskog obrazovanja koji nastavljaju obrazovanje. Ispiti na maturi (matematika i strani jezik) mogu da se polažu na osnovnom i višem nivou.

Aktivnosti koje *nijesu realizovane* odnose se na podsticanje javno-privatnih partnerstva za korišćenje savremene tehnologije u stručnom obrazovanju i obuku nastavnika za pripremu projekata za korišćenje sredstava fondova međunarodnih organizacija. Ove aktivnosti biće dio akcionog plana za naredni dvogodišnji period.

Djelimično su realizovane aktivnosti:

- Usaglašavanje nadležnosti institucija, odgovornih za osiguranje kvaliteta – tekst Pravilnika o utvrđivanju kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada je usaglašen, nije objavljen u “Službenom listu”, očekuje se objavljivanje do kraja decembra 2019.godine;
- Uspostavljanje sistema praćenja (tracerstudy) lica nakon završetka obrazovnog programa i Analiza rezultata praćenja učenika nakon završetka obrazovanja i priprema preporuke – na upitnik koji je pripremio Ministarstvo i koji je putem e-maila upućen učenicima koji su završili obrazovanje odziv učenika bio je mali - manje od 5%. Ministarstvo planira da ovu aktivnost realizuje u 2020. godini razvojem drugačijih instrumenata koji će pomoći da se dobije reprezentativan uzorak odgovora na osnovu kojih se mogu donositi odgovarajuće odluke o politikama u stručnom obrazovanju;
- Razvijanje kriterijuma i procedura verifikovanja poslodavaca kod kojih se može realizovati praktično obrazovanje – kriterijumi su razvijeni, analiza Evropske fondacije za obuku (ETF) je pokazala da ih treba unaprijediti;
- Formiranje fonda za dodjelu stipendija učenicima od strane poslodavaca i njihovih udruženja za deficitarne kvalifikacije – Formalno, fond nije formiran, ali potpisan je ugovor o saradnji Ministarstva prosvjete i Privredne komore Crne Gore i Privredna komora obezbjeđuje u dvije posljednje školske godine sredstva za po 30 stipendija učenicima koji se obrazuju po programima za deficitarne kvalifikacije i
- Uključivanje lokalne zajednice za uključivanje u finansiranje stručnog obrazovanja – lokalne zajednice obezbjeđuju sredstva za prevoz učenika što je takođe vid podrške stručnom obrazovanju.

Strateški cilj u prioritetoj oblasti **Jednake mogućnosti sticanja kvalifikacija u stručnom obrazovanju radi zapošljivosti i socijalne inkluzije** je - obezbijediti različitim ciljnim grupama dostupnost inicijalnog i kontinuiranog stručnog obrazovanja. Stručno obrazovanje treba da bude dostupno za sve kategorije korisnika (mlade, odrasle), za sve tipove kvalifikacija, na načine koji su za njih prihvatljivi i odgovarajući. Taj princip se odnosi i na planiranje obrazovne punude za sticanje kvalifikacija koje omogućavaju zapošljivost. Posebno je značajan stalni pristup informacijama učenicima iz oblasti obrazovanja, zapošljavanja i potreba tržišta rada.

U okviru ove prioritetne oblasti, pored ostalog, realizovane su aktivnosti razvoja kvalifikacija koje su osnov za programe obrazovanja odraslih u skladu sa metodološkim dokumentom koji je usvojen na Nacionalnom savjetu za obrazovanje.

Modularizacija obrazovnih programa se realizuje na način da se završetkom dva ili više modula obrazovnog programa može steći stručna kvalifikacija i da se postupno, završetkom modula koje obrazovni program sadrži i polaganjem ispita koji je predviđen za završetak obrazovanja može steći kvalifikacija nivoa obrazovanja. Na taj način omogućena je postupnost u sticanju kvalifikacija učenicima koji su napustili obrazovanje prije njegovog završetka, a dio programa su uspješno završili, učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama kao i odraslim polaznicima. Pored toga, urađeni su prilagođeni obrazovni programi kroz produženo trajanje obrazovanja za jednu godinu učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama za školsku 2019/2020. godinu. To su obrazovni programi Kuvar (nivo III, trajanje četiri godine), Frizer (nivo III, trajanje četiri godine) i Pomoćnik frizera (nivo II, trajanje tri godine), prilagođeni sa učenicima sa smetnjama sluha i/ili teškoćama u učenju. Standardi zanimanja i standardi kvalifikacija na osnovu kojih su urađeni navedeni obrazovni programi su isti kao za programe Kuvar, Frizer i Pomoćnik frizer koji traju tri odnosno dvije godine. Sadržaj predmeta iz nastavnog plana je isti osim toga što je godišnje opterećenje učenika za pojedini predmet ili modul manje jer je ukupno trajanje podijeljeno na četiri odnosno tri godine. Pored toga, nastavni plan sadrži i predmet Slušne i govorne vježbe u toku čitavog trajanja obrazovanja.

Kontinuirano se sprovodi osposobljavanje nastavnika za rad u nastavi sa licima sa posebnim obrazovnim potrebama na svim nivoima obrazovanja. Za unapređenje kompetencija nastavnika za rad sa učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama obuka je organizovana za 240 nastavnika. Obuku je podržao KulturKontakt Austrija. Urađene su i Smjernice za karijerno vođenje i savjetovanje učenika i mladih sa posebnim obrazovnim potrebama i obučeni školski timovi za rad sa učenicima.

U cilju promovisanja i popularizacije obrazovanja i učenja odraslih Ministarstvo prosvjete i Centar za stručno obrazovanje, u saradnji sa partnerima, na godišnjem nivou organizuje manifestaciju Dani obrazovanja i učenja odraslih. Aktivnosti na stručnom usavršavanju kadra koji radi u obrazovanju odraslih realizuju se u kontinuitetu preko programa andragoškog osposobljavanja, akreditovanog na Nacionalnom savjetu za obrazovanje.

U okviru prioritetne oblasti **Cjeloživotno učenje i mobilnost** definisani su ciljevi koji se odnose na povećanje učešća građana u programima cjeloživotnog učenja radi veće zapošljivosti i socijalne uključenosti pojedinaca, popularizaciji stručnog obrazovanja kao prvog izbora učenika koje omogućava lični i profesionalni razvoj i cjeloživotno učenje i dr.

Popularizacija stručnog obrazovanja realizovana je, pored ostalog, kroz takmičenje učenika u vještinama iz oblasti elektronike, usluživanja, kuvarstva, prehrambene tehnologije, bezbjednosti saobraćaja i upravljanje motornim vozilom, automehatronike, frizerskih usluga. Organizovana su takmičenja za najbolji biznis plan. Takmičenja srednjih škola iz oblasti muzike organizuje Centar za stručno obrazovanje i ima status državnog, za razliku od perioda prije 2018. godine kada je takmičenje organizovala nevladina organizacija.

Učenici stručnih škola u prethodnom dvogodišnjem periodu u mogućnosti su da učestvuju na takmičenju EuroSkills kao i na nacionalnim i međunarodnim takmičenjima iz oblasti preduzetništva.

Ministarstvo prosvjete formiralo je Kancelariju za karijerno vođenje i savjetovanje u okviru projekta Euroguidance i Europass, koji se finansira iz sredstava Erasmus+ programa Evropske komisije i budžeta Ministarstva prosvjete, a čiji osnovni cilj je pružanje informacije zainteresovanim građanima o nastavku obrazovanja, mogućnostima sticanja željene kvalifikacije, mogućnostima ulaska na tržište

rada kao i raznim programima mobilnosti, dostupnim crnogorskim učenicima i studentima. Od januara 2017. godine, otkako postoji ova Kancelarija, pripremljeno je više alata kao podrška školskim timovima za karijerno vođenje i savjetovanje:

- Priručnici „Karijerno vođenje i savjetovanje u stručnim školama“, „Vođenje intervjua sa učenicima u osnovnim i srednjim školama“ i „Korišćenje društvenih mreža u vođenju karijere“;
- Vodiči za korišćenje Europass dokumenata, Europass CV, Europass mobilnost i Europass jezički pasoš.

Održane su brojne konsultacije sa školskim timovima u cilju pripreme daljih aktivnosti ove Kancelarije. Takođe, rad Kancelarije za karijerno vođenje i savjetovanje je znatno olakšan dobrom komunikacijom sa školskim timovima za karijerno vođenje i savjetovanje, koji postoje u svakoj osnovnoj i srednjoj školi u Crnoj Gori. U funkciji je sajt europasscrnagora.me.

Od juna 2016. godine, sve diplome koje se izdaju u oblasti stručnog i opšteg srednjeg obrazovanja sadrže, pored nivoa Nacionalnog okvira kvalifikacija (NOK-a) i odgovarajući nivo Evropskog okvira kvalifikacija (EQF-a).

Sprovedene su promotivne kampanje Uči, radi, sebe izgradi i Alati budućnosti su u tvojim rukama. U školskoj 2017/2018. dodijeljeno je 119 stipendija učenicima prvih razreda koji se obrazuju po obrazovnim programima za deficitarne kvalifikacije. U školskoj 2018/2019. dodijeljeno je 285 stipendija od čega je sredstva za 30 stipendija dodijelila Privredna komora. Stipendije su dodijeljene učenicima iz 27 stručnih i mješovitih škola, iz 19 opština i za 16 obrazovnih programa. Za školsku 2019/2020. godinu dodijeljeno je 266 stipendija za deficitarne kvalifikacije učenicima prvih razreda stručnih i mješovitih škola iz 20 opština i za 20 obrazovnih programa. Privredna komora je i za ovu školsku godinu obezbijedila sredstva za 30 stipendija učenicima prvih razreda.

Rezultat promocije stručnog obrazovanja kao prvog izbora učenika ogleda se i u tome da je već u školskoj 2017/2018. godini poraslo interesovanje za upis u prvi razred obrazovnih programa u trogodišnjem trajanju u odnosu na godinu prije toga. U školskoj 2016/2017. godini upisano je u ove programe 566 učenika, školske 2017/2018. godine - 727 učenika, školske 2018/2019. godine - 1561 učenik, školske 2019/2020. godine - 1543.

Nova politika upisa koja, pored ostalog, uključuje promociju stručnog obrazovanja kao prvog izbora učenika, uticala je na to da u stručnim školama ima sve više odličnih učenika kao i učenika sa diplomom “Luča”. Pored toga, veće je interesovanje za tzv. “proizvodne” profile u odnosu na prethodne godine. Raste interesovanje učenika za upis u obrazovne programe iz oblasti elektrotehnike, saobraćaja, ugostiteljstva i usluga.

Iz sredstava Evropske unije u okviru IPA Komponente IV Operativnog programa Razvoj ljudskih resursa 2012-2013. sedam stručnih škola opremljeno je savremenom opremom iz oblasti elektrotehnike, tekstilstva, poljoprivrede, ugostiteljstva i mehatronike u iznosu od 340.000,00 eura.

U okviru ovog prioriteta nijesu realizovane dvije aktivnosti, vezane za stvaranje uslova za uspostavljanje elektronske obrade podataka prilikom upisa učenika u srednju školu i testiranje elektronskog upisa u srednje škole. Aktivnosti će biti planirane za realizaciju u akcionom planu za naredni dvogodišnji period.

Zbirni pregled

PRIORITETNE OBLASTI	Ukupan broj aktivnosti iz AP	Realizovane aktivnosti u %	Djelimično realizovane aktivnosti u %	Nerealizovane aktivnosti u % (broj)
Kvalitetno i efikasno stručno obrazovanje, relevantno za tržište rada	74	83.8%	8.1%	8.1% (6)
Jednake mogućnosti sticanja kvalifikacija u stručnom obrazovanju radi zapošljivosti i socijalne inkluzije	19	100%	0%	0%
Cjeloživotno učenje i mobilnost	13	84.6%	0%	15.4% (2)
Ukupno	106	86.7%	5.8%	7.5%

II Informacija o statusu indikatora uspjeha - napredak u postizanju strateških i operativnih ciljeva)

I Prioritetna oblast Kvalitetno i efikasno stručno obrazovanje, relevantno za tržište rada

Indikatori rezultata u prioritetnoj oblasti **Kvalitetno i efikasno stručno obrazovanje, relevantno za tržište rada** (period važenja Strategije 2015-2019. godina):

1. Urađena 162 Standarda zanimanja (od toga 30 po staroj metodologiji¹ i 132 po novoj) i to:
 - 2015. godine urađeno je 15 standarda zanimanja (po staroj metodologiji),
 - 2016. godine urađeno je 39 standarda zanimanja (od toga 15 po staroj metodologiji, a 24 po novoj),
 - 2017. godine urađeno je 43 standarda zanimanja (po novoj metodologiji),
 - 2018. godine urađeno je – 11 standarda zanimanja (po novoj metodologiji), 2019 – 54 standarda zanimanja (po novoj metodologiji)
2. Urađena 200 standarda kvalifikacija (stručnih i nivoa obrazovanja), od toga 31 po staroj metodologiji i 169 po novoj i to:
 - 2015. godine - 12 standarda kvalifikacije i 2016. godine - 19 standarda kvalifikacije (po staroj metodologiji),
 - 2017. godine – 38 standarda kvalifikacije, 2018. godine 66 standarda kvalifikacije i 2019. godine 65 standarda kvalifikacije (po novoj metodologiji)
3. Urađeno 47 obrazovnih programa (od toga 5 po staroj metodologiji i 42 po novoj) i to:
 - 2016. godine - 5 obrazovnih programa (po staroj metodologiji),
 - 2017. godine - 10 obrazovnih programa,
 - 2018. godine - 16 obrazovnih programa,
 - 2019. godine - 16 obrazovnih programa
4. Urađeno 45 Ispitnih kataloga za provjeru radi sticanja nacionalne stručne kvalifikacije (po novoj metodologiji) i to:
 - 2015. godine - 4 ispitnih kataloga i 2016. godine - 12 ispitnih kataloga (po staroj metodologiji),
 - 2017. godine - 23 ispitna kataloga i 2018. godine - 6 ispitnih kataloga (po novoj metodologiji).

¹ Stara metodologija – metodologija, donešena prije 2016. godine; nova metodologija – metodologija, donešena 2016. godine.

U periodu od 2015. do 2019. godine realizovane su različite obuke za razvoj kvalifikacija i implementaciju obrazovnih programa, u skladu sa akreditivanim programima. Obučeno je oko:

- 500 članova radnih grupa za izradu standarda zanimanja, standarda kvalifikacija, obrazovnih programa i ispitnih kataloga;
- 700 nastavnika za implementaciju modularizovanih obrazovnih programa;
- 150 koordinatora za praćenje realizacije modularizovanih obrazovnih programa;
- 50 direktora/pomoćnika direktora za implementaciju modularizovanih obrazovnih programa;
- 50 pedagoga/psihologa za implementaciju modularizovanih obrazovnih programa;
- 136 nastavnika po akreditovanom programu Obuka nastavnika kod poslodavaca.

Indikatori učinka u prioritetnoj oblasti **Kvalitetno i efikasno stručno obrazovanje, relevantno za tržište rada** (period važenja Strategije 2015-2019. godina);

Indikator učinka 1: Unaprijeđena relevantnost stručnog obrazovanja za tržište rada kroz ojačanu ulogu i povećano učešće poslodavaca u razvoju standarda zanimanja

Indikator učinka 2: Ojačane kompetencije nastavnika kroz sistematičnu i strukturiranu obuku nastavnika za realizaciju obrazovnih programa

II Prioritetna oblast: Jednake mogućnosti sticanja kvalifikacija u stručnom obrazovanju radi zapošljivosti i socijalne inkluzije

Indikator rezultata u prioritetnoj oblasti **Jednake mogućnosti sticanja kvalifikacija u stručnom obrazovanju radi zapošljivosti i socijalne inkluzije**

1. Tri obrazovna programa stručnog obrazovanja prilagođena za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama za učenike sa smetnjama sluha i/ili teškoćama u učenju
2. Obučeno 240 nastavnika za rad sa učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama

Indikator učinka u prioritetnoj oblasti **Jednake mogućnosti sticanja kvalifikacija u stručnom obrazovanju radi zapošljivosti i socijalne inkluzije** (period važenja Strategije 2015-2019. godina)

Indikator učinka 1: Učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama omogućena postupnost u sticanju kvalifikacija i napredovanje kroz sistem u skladu sa očuvanim sposobnostima

III Prioritetna oblast Cjeloživotno učenje i mobilnost

Indikatori rezultata u prioritetnoj oblasti **Cjeloživotno učenje i mobilnost** (period važenja Strategije 2015-2019. godina):

- Organizovano 9 državnih takmičenja u vještinama (elektronika, usluživanje, kuvarstvo, prehrambena tehnologija, bezbjednost saobraćaja i upravljanje motornim vozilom, automehatronika, najbolji biznis plan, frizerske usluge, muzika). Učestvovalo je oko 600 učenika.
- Omogućeno učešće na 2 evropska takmičenja u vještinama EuroSkills i to (2016. godine – 7 takmičara iz 5 disciplina i 2018. godine – 7 takmičara iz 5 disciplina: kuvarstvo, usluživanje, frizerske usluge, mobilna robotika, preduzetništvo).
- Organizovano 5 nacionalnih sajmova preduzeća za vježbu i mladih pronalazača Crne Gore i

- Omogućeno učešće na 10 međunarodnih sajмова iz oblasti preduzetništva.

Indikatori učinka u prioritetnoj oblasti **Cjeloživotno učenje i mobilnost** (period važenja Strategije 2015-2019. godina):

Indikator učinka 1: Stručno obrazovanje postaje prvi izbor učenika – “razbijene” predrasude o stručnom obrazovanju kao rezervnom izboru učenika, odlični učenici upisuju obrazovne programe stručnog obrazovanja.

Indikator učinka 2: U periodu od školske 2017/2018. do školske 2019/2020. godine (tri školske godine) značajno povećano interesovanje učenika za upis u obrazovne programe u trogodišnjem trajanju koji vode direktno na tržište rada (2017/2018. godine - 737 učenika, 2019/2020. godine – 1543 učenika) .

III Tabela o realizaciji aktivnosti Strategije razvoja stručnog obrazovanja (2015-2020)

Prioritetna oblast 1: Kvalitetno i efikasno stručno obrazovanje, relevantno za tržište rada

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
Analiza i unapređenje postojećih alata za istraživanje tržišta rada	Utvrđivanje potreba za osposobljavanjem članova Savjeta za kvalifikacije i sektorskih komisija		2015. godina	Budžet	- Ministarstvo prosvjete je, u saradnji sa Savjetom za kvalifikacije, utvrdilo potrebe za osposobljavanjem članova Savjeta za kvalifikacije i sektorskih komisija. Utvrđeno je da je potrebno jačati kapacitete sektorskih komisija u dijelu utvrđivanja potreba tržišta rada, identifikovanja nedostajućih kvalifikacija i vještina i predlaganja razvoja kvalifikacija različitih tipova i nivoa. Takođe, kapacitete Savjeta i komisija treba unapređivati i u dijelu ishoda učenja i njihovog kreditnog vrednovanja, kao i obezbjeđenju kvaliteta.	
	Sprovođenje programa osposobljavanja za istraživanje o nedostajućim vještinama i kvalifikacijama na tržišta rada	MP/ Savjet za kvalifikacije	2016. godina	ERASMUS+	- Imajući u vidu utvrđene potrebe za stalnim stručnim osposobljavanjem tijela, nadležnih za razvoj i	-

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					svrstavanje kvalifikacija u Okvir kvalifikacija, Ministarstvo prosvjete je pripremio projekat „2015 Financial Support for the EQF NCP in Montenegro” u okviru Programa ERASMUS +. Program je odobren za 2015. godinu i u okviru njega su u Podgorici u maju i oktobru 2015. godine održani seminari „Okvir kvalifikacija i ishodi učenja kao podrška sistemu obezbjeđenja kvaliteta“ koji je organizovalo Ministarstvo prosvjete, uz učešće međunarodnog eksperta kao predavača. Seminaru su prisustvovali članovi Savjeta za kvalifikacije i sektorskih komisija - stručnih tijela koja, pored ostalog, predlažu reviziju postojećih i razvoj novih kvalifikacija, u skladu sa potrebama tržišta rada, kao i Centra za stručno obrazovanje.	
	Analiza postojeće i izrada/unapređenje metodologije, modela i instrumenata za istraživanje tržišta rada, koji su	MP, Savjet za kvalifikacije, sektorske komisije	2016. godina	IPA Komponenta IV	- Uz podršku Projekta “Modernizacija obrazovnih programa i obuka nastavnika” pripremljen model izrade	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
	potrebni za usklađivanje ponude različitih tipova kvalifikacija sa potrebama tržišta rada.				profila sektora koji sadrži informacije, potrebne za planiranje potreba za novim kvalifikacijama. Pripremljen je instrument za istraživanje tržišta radu osnovi koga je analiza raspoloživih podataka službi za zapošljavanje, škola i sektorskih strategija	
	Priprema godišnjih izvještaja o radu sektorskih komisija koji uključuje, pored ostalog, identifikovanje otvorenih pitanja, izazove u utvrđivanju potreba tržišta rada i prijedlog mjera za njihovo prevazilaženje.	MP, Odjeljenje za kvalifikacije	Na godišnjem nivou, IV kvartal	Budžet	- Urađeni godišnji izvještaji	
Razvoj kvalifikacija u skladu sa principima Nacionalnog okvira kvalifikacija	- Analiza postojećih kvalifikacija (nivoi II-V) i utvrđivanje potreba za njihovim osavremenjavanjem i/ili razvojem novih	CSO / sektorske komisije, Savjet za kvalifikacije poslodavci	Na godišnjem nivou, II kvartal	Budžet	- Nakon okruglih stolova i sastanaka koje je Centar za stručno obrazovanje relevantnim predstavnicima organizovao krajem septembra, utvrđene su potrebe za osavremenjavanjem i razvojem novih kvalifikacija za školske 2018/2019. i 2019/2020.godine. - Na veb stranici Centra	
	- Analiza i po potrebi izmjena postojećih metodologija za razvoj standarda zanimanja,	MP, CSO/ZZŠ, IC, Nacionalni savjet za	2015-2016. godina	Budžet	- Imajući u vidu Metodologiju za izradu obrazovnih programa	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
	standarda kvalifikacija, programa obrazovanja i ispitnih kataloga	obrazovanje			stručnog obrazovanja usvojena je od strane Nacionalnog savjeta za obrazovanje u decembru 2016. godine, urađenu uz ekspertsku podršku Projekta IPA"Modernizacija obrazovnih programa i obuka nastavnika", izvršena je analiza i pripremljena Metodologija za razvoj programa obrazovanje. Metodologija je u decembru 2018. godine usvojena na Nacionalnom savjetu za obrazovanje.	
	- Priprema plana i dinamike razvoja kvalifikacija po sektorima	MP, CSO	Na godišnjem nivo, III kvartal	Budžet	- U skladu sa procedurom, nakon analize potreba za osavremenjavanjem i razvojem novih kvalifikacija, napravljen je plan za razvoj kvalifikacija za pojedine školske godine kao i za školsku 2019/2020. godinu u skladu sa kojim su razvijene kvalifikacije i usvojene na nadležnom savjetu	
	- Izrada programa osposobljavanja za članove radnih grupa koji učestvuju u procesu pripreme standarda zanimanja, standarda kvalifikacija i ispitnih kataloga	CSO/ Nacionalni savjet za obrazovanje	Na godišnjem nivo, IV kvartal	Budžet	- Urađen je program osposobljavanja za članove radnih grupa koji učestvuju u procesu pripreme standarda zanimanja, standarda	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					kvalifikacija i ispitnih kataloga. Programi su usvojeni od strane Nacionalnog savjeta za obrazovanje i objavljeni su u Katalogu stručnog usavršavanja nastavnika.	
	- Osposobljavanje članova radnih grupa koji učestvuju u procesu pripreme standarda zanimanja, standarda kvalifikacija i ispitnih kataloga	CSO/ škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet, IPA komponenta IV	- Na osnovu usvojenih programa osposobljavanja radnih grupa koje učestvuju u izradi standarda zanimanja i standarda kvalifikacija, izvršene su obuke članova, prema utvrđenoj dinamici izrade standarda zanimanja i standarda kvalifikacija. U 2019. godini obučeno je oko 70 članova radnih grupa za izradu standarda zanimanja i 170 članova radnih grupa za izradu standarda kvalifikacije i ispitnih kataloga. - Ukupno je obučeno oko 500 članova radnih grupa za izradu standarda zanimanja, standarda kvalifikacija, obrazovnih programa i ispitnih kataloga - Bazu podataka o realizovanim obukama vodi Centar za stručno obrazovanje.	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
	- Priprema standarda zanimanja za kvalifikacije različitih nivoa i tipova, u skladu sa utvrđenom dinamikom	CSO/škole, poslodavci, PKCG, UPCG	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Svi planirani standardi zanimanja su pripremljeni u skladu sa planiranom dinamikom. - O usvojenim standardima zanimanja postoje odluke Savjeta za kvalifikacije.	
	- Usvajanje standarda zanimanja	Savjet za kvalifikacije	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- U skladu sa utvrđenom dinamikom razvoja kvalifikacija, usvojeni su sljedeći standardi zanimanja: Glavni kuvar, Kuvar jednostavnih gastronomskih proizvoda, Mesar u ugostiteljstvu, Pomoćnik u kuhinji, Poslastičar jednostavnih poslastičarskih proizvoda, Poslastičar u hotelijerstvu, Pripremač pica, Roštiljčija, Proizvođač u akvaponijskoj proizvodnji, Elektrotehničar za razvoj veb aplikacija, Elektrotehničar za razvoj mobilnih aplikacija, Notografa, Arhivar muzičke građe, Saradnik u muzičkom programu, Fagotista, Flautista, Gitarista, Harfista, Harmonikaš, Hornista, Klarinetista, Klavirista, Kontrabasista, Oboista,	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					Perkusionista, Saksofonista, Solo pjevač, Trombonista, Trubač, Violinista, Violista, Violončelista. Građevinski tehničar, Građevinsko- arhitektonski tehničar za izvođenje objekata visokogradnje, Građevinski tehničar za kontrolu kvaliteta, Građevinski tehničar za niskogradnju, Građevinski tehničar za hidrogradnju, Armirač, Izolater, Tesar, Zidar, Pomoćnik izvođača građevinskih radova, Pekar za hljeb i peciva, Pekar za zahtjevne pekarske proizvode, Pomoćnik pekara za hljeb i peciva, Pomoćnik pekara za zahtjevne pekarske proizvode, Veterinarski tehničar za kućne ljubimce, Veterinarski tehničar/ životinja za uzgoj i proizvodnju hrane, Kozmetički tehničar za tretmane lica, Kozmetički tehničar za masažu i tretmane tijela, Kozmetičar za manikir i pedikir, Kozmetičar za njegu tijela, Šminker,	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					Špeditorski tehničar, Carinski tehničar, Tehničar za organizaciju transporta, Tehničar hemijskih ispitivanja, Tehničar industrijske farmaceutske tehnologije, Tehničar industrijske hemijske tehnologije, Operater hemijskih ispitivanja, Operater hemijskih tehnoloških procesa, Poslastičar jednostavnih poslastičarskih proizvoda – revizija, Poslastičar složenih poslastičarskih proizvoda, Pomoćnik poslastičara jednostavnih poslastičarskih proizvoda i Pomoćnik poslastičara složenih poslastičarskih proizvoda.	
	- Priprema standarda kvalifikacija za kvalifikacije različitih nivoa i tipova, u skladu sa utvrđenom dinamikom	CSO/škole, poslodavci, PKCG, UPG	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Svi pripremljeni standardi kvalifikacija su usvojeni i navedeni u okviru aktivnosti Usvajanje standarda kvalifikacija Za sve standarde kvalifikacija postoje odluke Savjeta za kvalifikacije.	
	- Usvajanje standarda kvalifikacija	Savjet za kvalifikacije	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- U skladu sa utvrđenom dinamikom i planiranim oblastima razvoja kvalifikacija za školsku 2019/2020. godinu, urađeni su i usvojeni	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					sljedeći standardi kvalifikacija nivoa obrazovanja: - Muzički saradnik, Muzički izvođač, - Građevinski tehničar za visokogradnju, - Građevinski tehničar za niskogradnju i hidrogradnju, Izvođač građevinskih radova, - Pekar, Veterinarski tehničar, - Kozmetički tehničar, - Kozmetičar, Tehničar za špediciju, carinu i organizaciju transporta, - Tehničar hemijsko-farmaceutskih procesa i ispitivanja, - Operater hemijskih procesa i ispitivanja- Standardi kvalifikacije nivoa obrazovanja za obrazovne programe sa prilagođenim izvođenjem i dodatnom stručnom pomoći: - Kuvar sa prilagođenim izvođenjem i dodatnom stručnom pomoći, Frizer sa prilagođenim izvođenjem i dodatnom stručnom pomoći, - Pomoćnik frizera sa prilagođenim izvođenjem	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					i dodatnom stručnom pomoći.	
Izrada fleksibilnih obrazovnih programa, baziranih na ishodima učenja	- Analiza i, po potrebi, unapređenje metodoloških dokumenata i uputstava za izradu obrazovnih programa	CSO/MP, škole, Nacionalni savjet za obrazovanje	III kvartal 2019. godine	Budžet	- Urađeno je i usvojeno na Nacionalnom savjetu za obrazovanje Uputstvo za definisanje modula, ishoda učenja, kriterijuma za njihovo dostizanje, kao i za ostale elemente obrazovnog programa.	
	- Izrada programa osposobljavanja za članove radnih grupa koji učestvuju u procesu pripreme obrazovnih programa	CSO/ Nacionalni savjet za obrazovanje	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Urađen i uvojen program osposobljavanja za članove radnih grupa koje učestvuju u procesu pripreme obrazovnih programa. Program je kategorisan u grupi Ostale oblasti u Katalogu za stručno usavršavanje nastavnika.	
	- Osposobljavanje za članove radnih grupa koji učestvuju u procesu pripreme obrazovnih programa	CSO	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Sprovedene pripreme za izradu novih obrazovnih modularizovanih programa, u skladu sa Metodologijom za izradu modularizovanih obrazovnih programa u stručnom obrazovanju. U tom cilju organizovane su obuke za izradu obrazovnih programa za nastavnike, predstavnike privrede i profesore sa fakulteta. Ukupno je	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					obučeno 146 članova radnih grupa u 2019. godini o čemu postoji evidencija u Centru za stručno obrazovanje.	
	- Priprema modularizovanih obrazovnih programa za niže, srednje i više stručno obrazovanje, u skladu sa utvrđenom dinamikom za školsku 2018/2019. i 2019/2020.	CSO/škole, poslodavci, PKCG, UPG, ustanove visokog obrazovanja	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- U školskoj 2017/2018. godini počela je primjena 10 modularizovanih programa, u školskoj 2018/2019. godini 16 obrazovnih programa, u školskoj 2019/2020. godini 16 - za 3 šolske godine urađen je 41 novi obrazovni program. U dijelu teksta koji slijedi navedeni su nazivi obrazovnih programa koji su pripremljeni za 2019/2020. školsku godinu.	
	- Usvajanje obrazovnih programa na Nacionalnom savjetu za obrazovanje	Nacionalni savjet za obrazovanje	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Brodomašinski tehničar, Gastronom, Kuvar. Urađeni su obrazovni programi za školsku 2019/2020. godinu: - Muzički saradnik, Muzički izvođač, Građevinski tehničar za visokogradnju, Građevinski tehničar za niskogradnju i hidrogradnju, Izvođač građevinskih radova, Pekar, Veterinarski tehničar, Kozmetički	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					tehničar, Kozmetičar, Tehničar za špediciju, carinu i organizaciju transport, Tehničar hemijsko-farmaceutskih procesa i ispitivanja, Operater hemijskih procesa i ispitivanja Obrazovni programi sa prilagođenim izvođenjem i dodatnom stručnom pomoći: Kuvar sa prilagođenim izvođenjem i dodatnom stručnom pomoći (nivo III u četvorogodišnjem trajanju), Frizer sa prilagođenim izvođenjem i dodatnom stručnom pomoći (nivo III u četvorogodišnjem trajanju), Pomoćnik frizera sa prilagođenim izvođenjem i dodatnom stručnom pomoći (nivo II u trogodišnjem trajanju)	
	- Priprema preporuka za nastavnike za nastavu koja omogućava učenicima sticanja ključnih kompetencija kroz obrazovne programe	CSO, ZZŠ, škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- U okviru programa za obuku nastavnika za izradu modularizovanih obrazovnih programa i planiranje vaspitno obrazovnog rada, Centar za strucno obrazovanje je uradio preporuke za definisanje ključnih kompetencija, kao i za	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					planiranje njihove realizacije. - Ključne kompetencije su i sastavni dio Godišnjeg planiranja nastave koji nastavnici rade početkom školske godine.	
	- Obuka nastavnika za nastavu koja omogućava učenicima sticanja ključnih kompetencija	CSO, ZZŠ, škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Tokom izrade obrazovnih programa, svi nastavnici koji su bili članovi radnih grupa, prošli su obuku za pisanje programa, koja je sadržala i dio koji se odnosio na značaj ključnih kompetencija u srednjem stručnom obrazovanju i način njihovog definisanja u obrazovnom programu. Obuku je prošlo 146 nastavnika. - Nakon usvajanja obrazovnih programa, održane su obuke nastavnika za planiranje vaspitno obrazovnog rada, kada se nastavnicima ukazano na značaj ključnih kompetencija i način na koji ih treba planirati i realizovati u nastavi svih opšteobrazovnih i stručnih modula. Obuke su održane za 339 nastavnika koji realizuju nastavu prema novim	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					modularizovanim obrazovnim programima o čemu postoji evidencija u Centru za stručno obrazovanje.	
	- Obuka nastavnika za realizaciju modularizovanih obrazovnih programa	CSO, škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Organizovana obuka nastavnika koji realizuju nove modularizovane obrazovne programe (programa (ishodi učenja, planiranje nastave, ocjenjivanje i dr) – za 172 nastavnika. Obuka je organizovana u skladu sa Katalogom za stručno usavršavanje nastavnika o čemu postoji evidencija u Centru za stručno obrazovanje.	
	- Kontinuirano praćenje realizacije i stručna pomoć školama za realizaciju obrazovnih programa od strane nadležne ustanove	CSO / škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Nakon obuke nastavnika, Centar za stručno obrazovanje je dostavio materijale svim nastavnicima koji u 34 škole realizuju nove modularizovane obrazovne programe, kao i pedagozima i direktorima škola. Nastavnicima je omogućena stručna pomoć u planiranju nastave i korišćenju Odjeljenjske knjige. U cilju kontinuiranog praćenja realizacije obrazovnih programa u	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					školama, imenovani su koordinatori za praćenje realizacije modularizovanih obrazovnih programa u svim srednjim stručnim i mješovitim školama u kojima se ti programi realizuju. Obučena su 103 koordinatora koji u kontinuitetu prate realizaciju programa, pripremaju izvještaje na osnovu kojih Cenatr za stručno obrazovanje priprema i daje podršku školama.	
	- Organizacija radnih sastanaka, susreta ili seminara radi razmjene iskustava u realizaciji obrazovnih programa, predstavljanje primjera dobre prakse	CSO / škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Sastanci sa koordinatorima za praćenje realizacije obrazovnih programa u srednjim stručnim i mješovitim školama, po grupama koji odgovaraju određenim oblastima, kroz radne sastanke, u organizaciji Centra za stručno obrazovanje, razmjenjuju pripreme, planove realizacije nastave, radne materijale i dr. Primjeri dobro urađenih planova su predstavljeni svim koordinatorima.	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
	- Utvrđivanje plana pripreme udžbenika i nastavnih materijala u stručnom obrazovanju, u skladu sa prioritetima u izradi obrazovnih programa	ZUNS/CSO, MP	Na godišnjem nivou, I kvartal	Budžet	- Na inicijativu Zavoda za udžbenika i nastavna sredstva, nakon analize novih modularizovanih obrazovnih programa, u skladu sa procijenjenim prioritetima, Centar za stručno obrazovanje daje predloge za udžbenike na osnovu čega je Zavod za udžbenike i nastavna sredstva objavljuje Konkurs.	
	- Izrada udžbenika za programe stručnog obrazovanja, u skladu sa planom	ZUNS	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Urađeno je 11 udžbenika za stručno obrazovanje u periodu 2018-2019. U nastavi se koriste i udžbenici za opšteobrazovne predmete koji su pripremljeni u skladu sa programom opšte gimnazije.	
	- Identifikovanje nedostajuće opreme i nastavnih sredstava, potrebnih za realizaciju obrazovnih programa	Škole / CSO, MP	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Pripremljena specifikacija opreme za obrazovne programe iz oblasti elekterotehnike, mehatronike, poljoprivrede, tekstilstva, ugostiteljstva za nabavku opreme u okviru projekta IPA. - Pripremljena je specifikacija za nabavku opreme za sve škole u Crnoj Gori koje će se u 2020. i 2021. godini opremiti iz sredstava	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					kredita Evropske banke za razvoj.	
	Opremanje škola u skladu sa prioritetima i raspoloživim sredstvima	Škole, lokalne samouprave, NVO, udruženja poslodavaca, sredstva EU fondova/MP	2018. i 2019. godina	Sredstva donatora IPA, komponenta IV	- Kompanija Domen d.o.o. je donirala 68 laptopova onim srednjim stručnim školama koje realizuju obrazovni program Elektrotehničar za razvoj veb i mobilnih aplikacija, s obzirom da je izvršni direktor te kompanije bio član radne grupe za izradu standarda zanimanja, standarda kvalifikacija i navedenog obrazovnog programa. Po 17 laptopova su dobile škole JU SETŠ "Vaso Aligrudić" Podgorica, SEEŠ B.Polje, SSŠ Nikšić i SSŠ Berane u cilju podrške za implementaciju obrazovnog programa. - Uz podršku sredstava IPA Komponente IV, Projekta „Nabavka opreme za škole u skladu sa modernizovanim obrazovnim programima“, isporučena je oprema za sektore poljoprivrede, elektrotehnike, mehatronike, tekstila i ugostiteljstva za 8	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					stručnih škola u ukupnom iznosu od 344.832,60 eura: JU Srednja stručna škola, Bar i JU Obrazovni centar, Šavnik (oprema iz sektora poljoprivrede, ukupne vrijednosti od 29.870,20 €); JU Elektro-ekonomska škola, Bijelo Polje i JU Srednja stručna škola, Berane (oprema iz sektora elektrotehnike, ukupne vrijednosti od 26.830,00 €); JU Srednja stručna škola "Ivan Uskoković", Podgorica (oprema iz sektora mehatronike, ukupne vrijednosti od 154.362,62 €); JU Srednja stručna škola "Spasoje Raspopović", Podgorica (oprema iz sektora tekstilstva, ukupne vrijednosti od 72.285,00 €); JU Ekonomsko-ugostiteljska škola, Nikšić i JU Škola za srednje i više stručno obrazovanje "Sergije Stanić", Podgorica (oprema iz sektora ugostiteljstva, ukupne vrijednosti od 59.644,00 €).	
- Uspostavljanje sistema osiguranja kvaliteta u stručnom obrazovanju na	- Nastavak rada na unapređenju Metodologije obezbjeđivanja i unapređivanja kvaliteta	CSO, ZZŠ	2019. godina	Budžet	- Metodologija obezbjeđivanja i unapređivanja kvaliteta	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
nacionalnom nivou i nivou škola, u skladu sa EQAVET	obrazovno-vaspitanog rada				obrazovno-vaspitanog rada u ustanovama stručnog obrazovanja i obrazovanja odraslih u skladu sa EQAVET usaglašena između Zavoda za školstvo i Centra za stručno obrazovanje.	
	- Formiranje Nacionalnog koordinacionog tijela za kvalitet i priprema programa rada	MP / CSO, ZZŠ, ICCG, škole	2018. godina	Budžet	- Formirano je Nacionalno koordinaciono tijelo za kvalitet i koje radi u skladu sa pripremljenim programom rada	
	- Monitoring aktivnosti, planiranih programom Nacionalnog koordinacionog tijela za kvalitet	MP/CSO, ZZŠ, škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Nacionalno koordinaciono tijelo za kvalitet pripremi je program rada. Pored ostalog, analiziralo je i Metodologija obezbjeđivanja i unapređivanja kvaliteta obrazovno-vaspitanog rada u ustanovama stručnog obrazovanja i obrazovanja odraslih u skladu sa EQAVET	
	- Kontinuirano eksterno vrednovanje rada ustanova od strane eksternih nadzornih tijela	CSO, ZZŠ, škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- U toku prva dva kvartala 2019.godine obavljeno je eksterno vrednovanje u u sedam škola, i to: Srednja stručna škola Bar, Srednja stručna škola Bijelo Polje, Srednja mješovita škola Budva, Srednja muzička škola "Dara Čokorilo" Nikšić, Srednja građevinsko-	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					geodetska škola "ing. M. Radević" Podgorica, Resursni centar za djecu i mlade Podgorica, Srednja muzička škola Tivat. Urađen je i jedan vanredni nadzor obrazovno-vaspitnog rada nastavnika u Srednjoj mješovitoj školi u Tivtu	
	- Utvrđivanje kvaliteta realizacije praktičnog obrazovanje kod poslodavaca	CSO/škole, Koordinacion o tijelo za praćenje praktičnog obrazovanja	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- U 2019. godini izvršen je uvid u ispunjenost materijalno-tehničkih uslova za realizaciju praktičnog obrazovanja kod dodatnih 50 poslodavaca.	
	- Uvođenje kontinuiranog i razvojno-analitičkog sagledavanja napredovanja učenika	Škole/ CSO, MP	III kvartal	Budžet	- Pripremane detaljne analize postignuća učenika u školama koje su bile predmet nadzora.	
	- Kontinuirano sprovođenje procedura samoevaluacije u školama	Škole/CSO	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- U 2018. godini 5 škola su dostavile izvještaje o samoevaluaciji. U 2019. godini 7 škola je dostavilo izvještaje o samoevaluaciji. Izvještaji se nalaze na sajtu Centra za stručno obrazovanje.	
	- Praćenje sprovođenja preporuka za poboljšanje vaspitno-obrazovnog procesa	CSO/škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Centar za stručno obrazovanje, u skladu sa utvrđenom dinamikom, prati sprovođenje preporuka za poboljšanje vaspitno-obrazovnog procesa u skladu sa	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					rezultatima eksternog vrednovanja i rezultata samoevaluacije.	
	- Omogućavanje otvorenog pristupa rezultatima vrednovanja	CSO/ZZŠ	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Izveštaji o eksternoj i internoj evaluaciji se objavljuju na sajtu Centra za stručno obrazovanje i Zavoda za školstvo.	
	- Usaglašavanje nadležnosti institucija, odgovornih za osiguranja kvaliteta	MP/ CSO, ZZŠ	2019. godina	Budžet	- Usaglašen Pravilnik o sadržaju, obliku i načinu utvrđivanja kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama između stručnih službi Zavoda za školstvo i Centra za stručno obrazovanje.	Pravilnik nije objavljen u "Službenom listu". Procedura objavljivanja je u toku.
	- Analiza izostajanja i osipanja učenika	CSO/ ZZŠ, škole, MP	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Centar za stručno obrazovanje za svaku školsku godinu priprema analizu izostanaka i osipanja učenika na osnovu podataka MEIS-a. Analizu je razmatrao Upravni odbor.	
	- Izrada instrumenata za praćenje učenika radi sprečavanja ranog napuštanja obrazovanja	CSO/ ZZŠ, škole,MP	2018. godina	Budžet, Unicef	- Ministarstvo prosvjete je nadogradilo je MEIS aplikacijom koja, na osnovu podataka koje u informacioni sistema unose škole, u skladu sa unaprijed utvrđenim kriterijumima o broju izostanak i vaspitnim mjerama, identifikuje učenike koji su u riziku od prijevremenog	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					napuštanja obrazovanja.	
-	- Sprovođenje aktivnosti sa učenicima na preveniranju napuštanja obrazovanja	Škole/ CSO, ZZŠ,	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Pedagoško-psihološke službe u školama sprovode aktivnosti sa učenicima na preveniranju njihovog napuštanja obrazovanja prije sticanja kvalifikacije. Mjere uključuju individualni rad sa učenicima, grupni rad kao i rad sa roditeljima. Škole vode evidenciju o realizovanim aktivnostima.	
-	- Sprovođenje dopunske i dodatne nastave u svim školama i svim obrazovnim programima	Škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- U svim školama se sprovodi dopunska i dodatna nastava. Ocjena o kvalitetu organizacije i realizacije dopunske i dodatne nastave jedan je od indikatora eksterne i interne evaluacije.	
	- Evaluacija obrazovnih programa, u skladu sa utvrđenim planom	CSO/ ZZŠ, škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- U okviru izvještaja koje koordinatori za praćenje realizacije obrazovnih programa dostavljaju Centru za stručno obrazovanje, nalaze se pitanja koja se odnose na evaluaciju obrazovnih programa (da li su ishodi i kriterijumi za njihovo dostizanje dobro definisani, da li su časovi u okviru modula dobro	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					odmjereni i sl). U okviru izvještaja koje su poslali na kraju školske godine, nastavnici su za pojedine obrazovne programe evidentirali sugestije i prijedloge za njihovo unapređenje u narednom periodu, kada će se uraditi i odgovarajuće smjernice za evaluaciju obrazovnih programa, kako bi se pitanju evaluacije programa prišlo sistematičnije.	
	- Unapređenje propisa i procedura za realizaciju ispita na završetku pojedinih nivoa obrazovanja	MP/ CSO, ZZŠ, ICCG, škole	2019. godina	Budžet	- Donešeni pravilnici o načinu i postupku polaganja maturalnog i stručnog ispita i objavljeni u Službenom listu.	
	- Analiza rezultata ispita na završetku obrazovnih programa u četvorogodišnjem trajanju	IC/ CSO, ZZŠ, škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Ispitni centar Crne Gore priprema detaljnu analizu rezultata stručnog ispita po ispitnim rokovima i predmetima kojio se polažu na maturi.	
	- Praćenje kvaliteta eksternog stručnog ispita	MP, ICCG, CSO, ZZŠ	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Državna komisija za mature prati realizaciju eksternog stručnog ispita. Izvještaj Ispitnog centra o realizaciji mature takođe se razmatra na Državnoj komisiji za maturu.	
	- Analiza rezultata ispita na završetku obrazovnih programa	CSO/škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Analiza rezultata na nivou škola radi se u	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
	u trogodišnjem i višeg stručnog obrazovanja				kontinuitetu u svim školama, na kraju školske godine. U okviru eksterne evaluacije Centar za stručno objedinjavanje podataka o ispitima na završetku obrazovnih programa i priprema analize i preporuke.	
Donošenje odluka na osnovu relevantnih podataka i informacija o realizovanim aktivnostima u inicijalnom i kontinuiranom stručnom obrazovanju	- Uspostavljanje sistema praćenja (tracerstudy) lica nakon završetka obrazovnog programa.	MP/škole, CSO	I kvartal 2018. godine	Budžet, Međunarodna organizacija rada	- Pripremljena je i testirana aplikacija praćenja karijere učenika nakon završetka srednjeg obrazovanja. Ministarstvo je, u saradnji sa školama, sakupilo mail adrese učenika koji tekuće školske godine završavaju obrazovanje, kako bi nakon završetka upisnih rokova na ustanovama visokog obrazovanja, na sve raspoložive adrese uputilo pripremljene upitnike. Upitnici su upućeni na dostupne mail adrese.	- Iako je sprovedeno istraživanje, ono nije dalo odgovarajuće rezultate zbog nedovoljnog odziva učenika koji su završili obrazovanje. - Informacije o destinaciji učenika nakon završetka obrazovanja neophodne su za definisanje politike upisa i planiranje obrazovne ponude. Zbog toga je potrebno u narednom periodu unaprijediti instrumente sistema praćenja učenika.
	- Analiza rezultata praćenja učenika nakon završetka obrazovanja i priprema preporuke	MP/CSO, škole	II – IV kvartal		- Odziv svršenih učenika srednjih škola za popunjavanje odgovarajućeg upitnika kojeg je Ministarstvo dostavljalo na raspoložive e-mail adrese, iz koga bi se vidjelo da li su se zaposlili i gdje ili su nastavili obrazovanje ili su nezaposleni nije bio	- Analiza rezultata je neophodna kako bi se utvrdilo da li su se i nakon kog perioda učenici zaposlili, da li su se zaposlili u svojoj struci ili ne, ukoliko su nastavili obrazovanje, da li su to učinili u srodnoj ili drugoj oblasti i drugo. - U narednom periodu,

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					zadovoljavajući (ispod 5%) i iz njih nije bilo moguće uraditi bilo kakvu relevantnu analizu. Sada se praćenje učenika koji završe srednju školu sprovodi kroz analizu podataka Zavoda za zapošljavanje o tome koliko se po pojedinim kvartalima na evidenciju Zavoda prijavilo lica bez radnog iskustva.	nakon unapređenja instrumenata praćenja, potrebno je u kontinuitetu sprovoditi analize rezultata koje treba da budu osnov za planiranje politika upisa i koncipiranja obrazovne ponude.
Učenje na radnom mjestu, uz rad	Organizovanje, po sektorima, stručnih rasprava radi sagledavanja stanja i otvorenih pitanja u organizaciji i realizaciji obrazovanja uključujući i praktično obrazovanje kod poslodavca	CSO/MP, PKCG, UPCG, škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Radi sagledavanja stanja, kako bi prevazišla neusklađenost vještina i unaprijedilo praktično obrazovanje i utvrdile potrebe za novim kvalifikacijama ili revizijom postojećih, Centar za stručno obrazovanje organizuje stručne rasprave sa predstavnicima poslodavaca i udruženjima Privredne komore u kojima učestvuju i predstavnici nadležnih ministarstava. - Predstavnici Centra za stručno obrazovanje učestvuju na sastancima odbora Privredne komore na kojima se razmatra stanje u pojedinim djelatnostima u pogledu projekcije razvoja,	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					uključenost poslodavaca u praktično obrazovanje, nadležnosti partnera u dualnom obrazovanju i dr. - Podaci o svim održanim sastancima mogu se naći na sajtu Centra za stručno obrazovanje i na sajtu Privredne komore. - Održano je 30 okruglih stolova na temu "Podrška privrede razvoju obrazovnih programa" i to: 2016. godine – 7 okruglih stolova, 2017. godine – 7 okruglih stolova, 2018. godine – 8 okruglih stolova, 2019. godine – 8 okruglih stolova.	
	- Razvijanje kriterijuma i procedura verifikovanja poslodavaca kod kojih se može realizovati praktično obrazovanje	PKCG, UPGC, CSO/ MP, škole	2017. godina	Budžet	- Centar za stručno obrazovanje je pripremio kriterijume za verifikovanje uslova kod poslodavaca koji treba da realizuju praktično obrazovanje u dualnom obliku. U skladu sa rezultatima Analize realizacije dualnog obrazovanja koju je pripremio ETF, potrebno je unaprijediti kriterijume.	- Potrebno je u narednom periodu unaprijediti procedure verifikovanja poslodavaca kod kojih se realizuje praktično obrazovanje učenika – upotpuniti portfolio poslodavca podacima o tome koje su oblasti djelatnosti rada poslodavca, koliko poslodavac ima stalno zaposlenih i kog nivoa i profila obrazovanja su, da li poslodavac radi po smjenama i dr.

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
	- Formiranje baze podataka/evidencija poslodavaca kod kojih učenici obavljaju praktičnu nastavu	Škole	2018. godina	Budžet Evropska fondacija za obuku	- Urađena aplikacija PRAKTIČNANASTAVA u okviru MEIS-a koja omogućava stvaranje baze podataka o poslodavcima koji su uključeni u realizaciju praktične nastave u školskom obliku.	
	- Formiranje baze podataka poslodavaca koji ispunjavaju uslove za realizaciju praktičnog obrazovanja	CSO/ škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Formirana baza podataka o poslodavcima koji su uključeni u dualno obrazovanje i koji imaju odgovarajuće materijalno-tehničke i kadrovske uslove. - Centar za stručno obrazovanje, u skladu sa Zakonom, vodi bazu podataka.	
	- Izrada programa obuke za organizatore praktičnog obrazovanja i instruktore praktičnog obrazovanja	CSO, MP, škole	2018. godina	Budžet	- Program obuke za organizatore praktičnog obrazovanja i program obuke za instruktore praktičnog obrazovanja su urađeni i usvojeni od strane Nacionalnog za obrazovanje.	
	- Obuka organizatora praktičnog obrazovanja	CSO, škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Organizovana su dva ciklusa obuke svih organizatora praktičnog obrazovanja	
	- Obuka instruktora praktičnog obrazovanja	CSO, škole/PKCG, UPCG	2018. godina	Budžet Evropska trening fondacija	- Organizovana obuka instruktora praktičnog obrazovanja kod poslodavca. Obuka je organizovala po	-

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					regionalnom principu: u Herceg Novom, Baru, Podgorici, Bijelom Polju i Beranama. - Obučeno je 88 instruktora praktičnog obrazovanja.	
Unapređenje profesionalnog razvoja nastavnika u stručnom obrazovanju	- Analiza potreba nastavnika za stručnim usavršavanjem	CSO, škole	2018. godina		- Sprovedeno terensko istraživanje, urađena analiza i štampana publikacija Istraživanje obrazovnih potreba za stručnim usavršavanjem nastavnog kadra koji radi u stručnim školama i kod licenciranih organizatora obrazovanja odraslih. Publikacija dostupna na veb stranici Centra.	
	- Izrada plana obuke nastavnika shodno dobijenim rezultatima na osnovu sprovedenog istraživanja i urađene analize	CSO/škole	2018. godina	Budžet EPALE Evropska trening fondacija	- Na osnovu sprovedenog istraživanja i dobijenih rezultata izrađen je plan obuka nastavnika. - U 2018. godini realizovano je ukupno 33 obuke nastavnika kroz 22 programa stručnog usavršavanja koji su akreditovani u Katalogu programa stručnog usavršavanja. Obuku je prošlo ukupno 605 nastavnika. - Tim Centra za stručno obrazovanje i Ministarstva prosvjete,	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					uz finansijsku podršku Evropske fondacije za obuku (ETF) u periodu januar - april 2018. godine realizovao je projekat Umrežavanje nastavnika putem web platforme. - U projektu su učestvovali nastavnici stručno teorijskih predmeta i praktične nastave iz tri područja rada, turizam, elektrotehnika i mašinstvo. U toku samog projekta realizovane su četiri radionice, od kojih je inicijalna radionica bila namijenjena nastavnicima liderima iz pomenutih područja (upotreba Microsoft 365, kako se razvijeni nastavni materijali putem Microsofta 365 objavljuju na školskom portalu za nastavnike). U projektu je učestvovalo oko 50 nastavnika.	
	- Unapređenje modela kontinuiranog profesionalnog razvoja nastavnika u stručnom obrazovanju	CSO, ZZŠ, MP	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Zavod za školstvo i Centar za stručno obrazovanje unaprijedili su kriterijume za akreditaciju programa stručnog usavršavanja nastavnika. Usvojeni su na Nacionalnom savjetu za obrazovanje katalozi	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					stručnog usavršavanja nastavnika za školske 2019/2020. i 2021/2022. godine. U 2019. godini organizovano je, pored ostalog, šest dvodnevni seminara za direktore obrazovno-vaspitnih ustanova. Za nastavnike stručnih škola U prvih šest mjeseci 2019. godine realizovano je 12 sesija obuka po programima, akreditovanim u Katalogu stručnog usavršavanja nastavnika. Obukama je prisustvovalo ukupno 270 nastavnika. Obuke su realizovane u okviru područja rada: mašinstvo, elektrotehnika, građevina, ekonomija, zdravstvo, saobraćaj i dr. Realizovan je projekat „Kontinuirani profesionalni razvoj nastavnika i instruktora u stručnom obrazovanju u Crnoj Gori” koji je Ministarstvo prosvjete, uz podršku ETF-a, sprovelo u saradnji sa Centrom za stručno obrazovanje, Privrednom komorom Crne Gore i	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					školama. Pored ostalog, organizovana je obuka za 88 instruktora praktičnog obrazovanja koji su uključeni u Beranama, Bijelom Polju, Podgorici (dvije sesije), Baru i Herceg Novom. Stručno usavršavanje kod poslodavaca završilo je 136 nastavnika, takođe po akreditovanom programu Obuka nastavnika kod poslodavaca. - U skladu sa Pravilnikom o vrstama zvanja, uslovima, načinu i postupku predlaganja i dodjeljivanja zvanja nastavnicima, unaprijeđena zvanja (nastavnik-mentor, nastavnik -savjetnik, nastavnik - viši savjetnik i nastavnik-istraživač) steklo je 807 nastavnika.	
-	- Unapređenje kriterijuma za akreditaciju programa usavršavanja nastavnika	ZZŠ	I kvartal 2017. i 2019. godine	Budžet	- Zavod za školstvo je unaprijedio kriterijume za akreditaciju programa. U skladu sa utvrđenim kriterijumima izvršen je izbor programa stručnog usavršavanja koji je dostavljen Nacionalnom savjetu za obrazovanje.	
-	- Definisanje oblasti stručnog usavršavanja nastavnika	CSO, MP	II kvartal 2017. i	Budžet	- Centar za stručno obrazovanje i Zavod za	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
			2019. godine		školstvo su, nakon analize realizacije programa iz kataloga stručnog usavršavanja za period 2017-2018. godina, definisale prioritetne oblasti stručnog usavršavanja nastavnika u skladu sa kojim su pripremljeni katalogi programa stručnog usavršavanja nastavnika za 2019. i 2020. godinu.	
-	- Dopuna kataloga programa stručnog usavršavanja nastavnika nedostajućim programima	CSO	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Katalog programa Centra za stručno obrazovanje dopunjen je sa 13 nedostajućih programa stručnog usavršavanja nastavnika koji su usvojeni na Nacionalnom savjetu za obrazovanje. Katalog je dopunjen sljedećim programima: Obuka nastavnika za implementaciju obrazovnih programa zasnovanih na ishodima učenja, Obuka nastavnika i predstavnika institucija za izradu obrazovnih programa zasnovanih na ishodima učenja, Preduzetništvo, Tehnologija vina i senzorno ocjenjivanje vina, Primjena simulacija u izučavanju procesa	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					ekstraktivne i prerađivačke metalurgije, Stručno usavršavanje nastavnika stručno teorijskih predmeta i praktične nastave kod poslodavaca, Program obuke za instruktore praktičnog obrazovanja kod poslodavca, Voda u hemijskim reakcijama, Umjetnost klavirske pedagogije, Obuka nastavnika i poslodavaca za izradu ispitnih kataloga, Obuka nastavnika i poslodavaca za izradu standarda zanimanja, Obuka nastavnika i poslodavaca za izradu standarda kvalifikacija, Obuka koordinatora za prećenje realizacije obrazovnih programa zasnovanih na ishodima učenja. - U prvih šest mjeseci 2019. godine realizovano je 12 obuka po programima akreditovanim u Katalogu Centra za stručno obrazovanje. Obuke je prošlo ukupno 270 nastavnika. Obuke su realizovane u okviru područja rada;	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					mašinstvo, elektrotehnika, građevina, ekonomija, pedagogija kao i drugi programi stručnog usavršavanja. - Dodatno je stručno usavršavanje u kompanijama i pravnim licima obavilo 136 nastavnika po programu Obuka nastavnika kod poslodavaca skoro iz svih područja rada. Ukupno je obučeno 406 nastavnika.	
	- Priprema kataloga programa stručnog usavršavanja nastavnika	CSO, ZZŠ	II kvartal, 2015, 2017. i 2019. godina	Budžet	- Katalogi stručnog usavršavanja nastavnika pripremljeni i akreditovani od strane Nacionalnog savjeta za obrazovanje. Dostupni su na veb stranama Zavoda za školstvo i Centra za stručno obrazovanje.	
	- Organizovanje dana posvećenih kontinuiranom profesionalnom razvoju nastavnika (KPR) na nivou škola, u skladu sa godišnjim planom KPR-a	Škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Formirana su udruženja nastavnika: o Udruženje nastavnika mašinstva i saobraćaja o Udruženje nastavnika ICT u srednjim stručnim školama o Udruženje nastavnika turističke grupe predmeta - U drugom kvartalu organizovan sastanak koordinatora za PRNŠ u stručnim školama.	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					Sastanku su prisustvovali predstavnik ETF i nacionalni koordinator za KPR za stručne i mješovite škole. Sastanak je imao za cilj uspostavljanje mreže koordinatora za PRNŠ.	
	- Sprovođenje kontinuirane obuke stručnih saradnika	CSO, ZZŠ/ škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Centar za stručno obrazovanje je organizovao obuku pedagoga i psihologa za planiranje vaspitno-obrazovnog rada za modularizovane obrazovne programe. Obuci je prisustvovalo ukupno 30 pedagoga i psihologa iz 23 srednje stručne i mješovite škole. Obuka je organizovana u skladu sa Katalogom za stručno usavršavanje nastavnika. Podaci se mogu naći na veb strani Centra.	
	- Definisanje koncepta obuke nastavnika stručnih škola kod poslodavaca	CSO, škole, PKCG, UPCG	2017. godina	Evropska fondacija za obuku	- U saradnji sa European training foundation (ETF) definisan koncept i pripremljen program obuke nastavnika kod poslodavca.	
	- Priprema programa obuke nastavnika kod poslodavaca	CSO/PKCG, UPCG, škole	2018. godina	Budžet	- Program je urađen i usvojen na sjednici Nacionalnog savjeta, održanoj 31. juna 2018.godine. Program je uvršten u Katalog stalnog	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					stručnog usavršavanja nastavnika.	
	- Obuka nastavnika praktične nastave u školama	CSO, škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Nastavnici praktičnog obrazovanja obučeni za realizaciju programa baziranih na ishodima učenja, planiranje obrazovno-vaspitnog rada i vrednovanje ishoda učenja.	
	- Obuka nastavnika za korišćenje EU fondova za prekograničnu saradnju u oblasti stručnog obrazovanja	MP, CSO/škole,	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Nije realizovano, nije bilo uslova za realizaciju, nije bilo moguće obezbijediti kvalifikovane predavače, odziv nastavnika bio je slab.	- U narednom periodu potrebno je kod škola i nastavnika promovisati značaj i mogućnosti korišćenja fondova međunarodnih organizacija za unapređenje procesa nastave i profesionalni razvoj nastavnika. - Kroz TAIEX ili na drugi način potrebno je obezbijediti ekspertsku podršku za realizaciju obuke nastavnika.
	- Utvrđivanje potreba za obukom rukovodnog kadra u školama	CSO, ZZŠ, škole, Unija direktora / MP	2016. i 2018. godine	Budžet	- U 2018. godini sprovedeno terensko istraživanje uz pomoć KulturKontakta i urađena analiza potreba direktora srednjih stručnih i mješovitih škola za stručnim usavršavanjem.	
	- Priprema i akreditovanje programa	Nacionalni savjet za obrazovanje	2016. i 2018. godine		- Pripremljena dva modula za usavršavanje rukovodećeg kadra sa temom Upravljanje	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					promjenama u školama, u saradnji KulturKontakta Centra za stručno obrazovanje i Zavoda za školstvo	
	- Organizacija obuka za rukovodni kadar od strane nadležnih institucija	CSO, ZZŠ, škole/MP	Kontinuirana aktivnost	Budžet KulturKontakt Austrija	- Centar za stručno obrazovanje je 07. 09. 2018. godine, organizovao obuku direktora i pomoćnika direktora za planiranje vaspitno-obrazovnog rada za modularizovane obrazovne programe. Obuci je prisustvovalo 21 direktor i 9 pomoćnika direktora, iz 30 srednjih stručnih i mješovitih škola iz Crne Gore. Obuka je organizovana u skladu sa Katalogom za stručno usavršavanje nastavnika.	
	- Razmjena primjera dobre prakse (okrugli stolovi, radionice i dr) rukovodnog kadra u školama	Unija direktora srednjih škola/ CSO, ZZŠ	Kontinuirana aktivnost	Budžet KulturKontakt Austrija	- Održane godišnje konferencije Unije direktora srednjih škola. - KulturKontakt Austrija omogućio posjetu ustanovama stručnog obrazovanja u Austriji kao i angažovanjem uspješnih direktora stručnih škola iz Austrije kao predavača na seminarima u Crnoj gori. - Prezentovana iskustva u rukovođenju ustanovama iz Crne Gore	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					i regiona	
	- Promovisanje učešća socijalnih partnera u definisanju politika i planiranju, realizaciji, praćenju i vrednovanju stručnog obrazovanja.	PKCG, UPCG/MP, CSO, škole, ZZZCG	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Centar za stručno obrazovanje je organizovao okrugle stolove na teme: - „Podrška privrede u razvoju novih kvalifikacija potrebnih tržištu rada iz oblasti Kozmetičkih usluga“ - „Podrška privrede u razvoju novih kvalifikacija potrebnih tržištu rada iz oblasti Saobraćaja i komunikacija“ - „Podrška privrede u razvoju novih kvalifikacija potrebnih tržištu rada iz sektora Poljoprivreda, prehrana i veterina, podsektor Veterina - „Podrška privrede u razvoju novih kvalifikacija potrebnih tržištu rada iz oblasti Pekarstva“ - „Podrška privrede u razvoju novih kvalifikacija potrebnih tržištu rada iz oblasti “Građevinarstvo i uređenje prostora“ - „Podrška privrede u razvoju novih kvalifikacija potrebnih tržištu rada iz sektora Rudarstvo, metalurgija, hemijska industrija, oblast “Hemijska industrija“	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					- „Podrška privrede u razvoju novih kvalifikacija potrebnih tržištu rada iz oblasti “Turizam, trgovina i ugostiteljstvo“ - „Podrška privrede u razvoju novih kvalifikacija potrebnih tržištu rada iz oblasti “Humanistika i umjetnost“ - Na inicijativu Centra za stručno obrazovanje i u saradnji sa Privrednom komorom Crne Gore, održani su Odbori Udruženja Energetike i rudarstva, Metalurgije i Građevinarstva i industrije građevinskih materijala, kada su predstavnicima privrede predstavljene procedure za razvoj kvalifikacija i ukazano na značaj njihovog učešća u razvoju standarda zanimanja.	
	- Formiranje fonda za dodjelu stipendija učenicima od strane poslodavaca i njihovih udruženja za deficitarne kvalifikacije	PKCG, UPCG/MP	II kvartal	Budžet	- Potpisan je Protokol o saradnji Ministarstva prosvjete i Privredne komore Crne Gore o podršci stručnom obrazovanju. - Ministarstvo prosvjete dodijelilo je u 2018. godini 300 stipendija učenicima koji se obrazuju za deficitarne	- Privredna komora Crne Gore učestvuje u obezbjeđivanju sredstava za stipendije za deficitarne kvalifikacije učenicima prvih razreda. - Formalno osnivanje fonda u kojem bi sredstva obezbjeđivali i druga udruženja i poslodavci planirano je

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					kvalifikacije, u 2019. godini 266 stipendija. Privredna komora je dodijelila po 30 stipendija učenicima prvih razreda.	sa 2020. godinu. Ministarstvo prosvjete je planiralo sredstva u budžetu za tu namjenu.
	- Ažuriranje portala www.obrazovanjeiprivreda.me	CSO/ PKCG, UPCG, škole, poslodavci	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Podaci u bazi se redovno unose i ažuriraju i omogućavaju razmjenu informacija između poslodavaca i škola	
	- Unošenje podataka u MEIS portal www.meisportal.edu.me/ praktična nastava od strane organizatora praktičnog obrazovanja	Škole/MP	2018. godina	Budžet	- Uz podršku ETF-a nadograđen je MEIS sa aplikacijom Praktična nastava koji omogućava pregled stanja o obimu praktičnog obrazovanja kod poslodavca, broju poslodavaca kod kojih se organizuje praktična nastava i dr. - Škole nakon završenog upisa unose podatke u bazu MEIS-a.	
	- Analiza podataka o realizaciji praktičnog obrazovanja kod poslodavca	MP, CSO	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Na osnovu base podataka iz MEIS-a i podataka škola pripremljena je analiza	
	- Formiranje radne grupe za dalji rad na modelu finansiranja po učeniku	MP	2015. godina	Budžet	- Formirana Radna grupa - Urađena analiza	
Stvaranje uslova za	- Unapređenje modela finansiranja po učeniku	MP, škole, CSO	I i II kvartal	Budžet	- Model finansiranja po učeniku nije prihvaćen od strane nadležnih službi – smatra se da još ne postoje uslovi za	- U narednom periodu potrebno je sagledati modele finansiranja zemalja Evropske unije i zemalja regiona, kako bi

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
podjelu odgovornosti u upravljanju i finansiranju stručnog obrazovanja					primjenu modela per capita zbog razruđenosti teritorije Crne Gore i specifičnosti uslova u kojima pojedine škole rade	se, uvažavajući specifičnosti obrazovnog sistema u Crnoj Gori, definisao model finansiranja stručnog obrazovanja u Crnoj Gori.
	- Presentovanje modela donosiocima odluka i stručnoj javnosti	MP	II kvartal	Budžet	- Izvještaj nije prezentovan stručnoj javnosti	Model treba da bude pojašnjen donosiocima odluka na različitim nivoima i obrazovnim ustanovama.
	- Odabir škola i pilotiranje modela finansiranja po učeniku (najmanje 4 škole)	MP/škole	III kvartal	Budžet	- Nije sprovedeno pilotiranje modela	- Potrebno je sprovesti pilotiranje unaprijedenog modela u školama sa različitim brojem učenika i u različitim regijama.
	- Uključivanje lokalne zajednice u finansiranje stručnog obrazovanja	Škole, lokalna zajednica	II-III kvartal	II-III kvartal	- Lokalne zajednice učestvuju u finansiranju prevoza učenika.	- U narednom periodu potrebno je unaprijediti saradnju sa lokalnim zajednicama, podsticati ih da u svojim budžetima obezbijede sredstva za podršku (stručnom) obrazovanju
	- Podsticanje javno-privatnih partnerstva za korišćenje savremene tehnologije u stručnom obrazovanju	Škole, MP, CSO	Kontinuirana aktivnost	Kontinuirana aktivnost	- Nije bilo uslova za realizaciju navedene aktivnosti – nije bilo interesovanja poslodavaca za zajedničkim ulaganjima.	- Kroz promovisanje značaja saradnje javnog i privatnog sektora u obezbjeđivanju kvalitetnog kadra i racionalnom korišćenju resursa potrebno je podsticati poslodavce za ulaganja u opremu koju bi koristili i poslodavac i škola. Sredstva međunarodnih organizacija mogu biti

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
						podrška realizaciji ove aktivnosti.
	Obezbjedenje stimulansa za preduzeća da obezbijede praktično obrazovanje na radnom mjestu i zaposle učenika koji nakon toga završi obrazovanje	MP/udruženja poslodavaca	III kvartal	Budžet	Izmjenama Zakona o stručnom obrazovanju iz 2017. godine obezbijedeni su podsticaji za poslodavce na način da je Ministarstvo preuzelo obavezu obezbjeđivanja naknada za učenike stručnih škola u trogodišnjem trajanju koji se obrazuju u dualnom obliku obrazovanja.	

Prioritetna oblast 2: Jednake mogućnosti sticanja kvalifikacija u stručnom obrazovanju radi zapošljivosti i socijalne inkluzije

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
Omogućavanje pristupa osposobljavanju i sticanju kvalifikacija za različite ciljne grupe	Analiza nadležnosti institucija i tijela u postupku provjere neformalnog i informalnog učenja	MP, CSO, ICCG, ZZZCG, MRSS, organizatori obrazovanja	I - II kvartal		Sprovedena analiza i u skladu sa rezultatima, vezanim za nadležnosti u postupku provjere neformalnog i informalnog učenja i u skladu sa tim, izmijenjen Pravilnik o načinu i postupku provjere znanja, vještina i kompetencija u postupku	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					sticanja stručne kvalifikacije	
	- Promovisanje stručnog obrazovanja, orjentisanog prema potrebama tržišta rada i pojedinca	CSO/ škole, PKCG, UPCG, ZZZCG (CIPS), NVO	Kontinuirana aktivnost	Kontinuirana aktivnost	- Centar za stručno obrazovanje jednom godišnje organizuje manifestaciju „XVIII Dani obrazovanja i učenja odraslih“ u okviru koje su realizovane aktivnosti prezentacije aktuelnosti obrazovanja odraslih u Crnoj Gori i obrazovne ponude organizatora obrazovanja odraslih, organizatora koji realizuju programe za ključne kompetencije i organizatora koji realizuju programe za stručne kvalifikacije - Organizovani su okrugli stolovi, paneli i seminari sa temama: Škola-obrazovni i kulturni centar u zajednici, Značaj partnerske saradnje u sticanju i unapređivanju stručnih kvalifikacija i ključnih kompetencija, Modularizacija programa obrazovanja odraslih i usklađivanje sa potrebama razvoja tehnologije i tržišta, Finansijska pismenost	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
Izrada fleksibilnih obrazovnih programa, baziranih na ishodima učenja koji omogućavaju postupnost u sticanju kvalifikacija	Priprema posebnih programa i ispitnih kataloga, u skladu sa utvrđenom dinamikom, za kvalifikacije za koje su usvojene inicijative na Savjetu za kvalifikacije	CSO/škole, organizatori obrazovanja odraslih, Savjet za kvalifikacije	Kontinuirana aktivnost	Kontinuirana aktivnost	- Centar za stručno obrazovanje je pripremio programe obrazovanja i stručne kvalifikacije koji su usvojeni na Nacionalnom savjetu za obrazovanje, a koji vode sticanju stručnih kvalifikacija: Čuvar/ka, Tjelohranitelj/ka, Pratilac/lja vrijednosti, Zaštitar/ka tehničar/ka, Rukovalac/teljka viljuškarom. Za potrebe željezničkog saobraćaja pripremljena su četiri Programa obrazovanja koji vode sticanju stručne kvalifikacije i Ispitni katalogi, koji su prošli potrebne procedure i treba da se razmatraju na Nacionalnom savjetu. Centar za stručno obrazovanje je pripremio i posebne programe: Program obrazovanja za inovativni pristup tima za kreiranje tretmana hiporehabilitacije u radu sa djecom i mladima sa smetnjama u razvoju, Program obrazovanja za inovativni pristup u radu sa djecom i mladima sa smetnjama u razvoju Saradnik/ca hiporehabilitacije i	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					Program obrazovanja za inovativni pristup u radu sa djecom i mladima sa smetnjama u razvoju Voditelj/Voditeljica hiporehabilitacije koji su usvojeni na Nacionalnom savjetu	
	- Poboljšanje obrazovne ponude za odrasle za sticanje stručnih kvalifikacija ili ključnih vještina	CSO/škole, organizatori obrazovanja odraslih	Kontinuirana aktivnost	Kontinuirana aktivnost	- Nacionalni savjet za obrazovanje donio je u 2019. godini tri programa za sticanje ključnih vještina: Program obrazovanja za sticanje ključnih vještina za rukovanje eksplozivnm materijama; Program obrazovanja za sticanje ključnih vještina za izvođenje javnog vatrometa i Program obrazovanja za sticanje ključnih vještina za obavljanje poslova menadžera integriteta	
Prilagođavanje obrazovnih programa i priprema obrazovne ponude licima sa posebnim obrazovnim potrebama radi omogućavanja postupnosti u sticanju	- Priprema i usvajanje ispitnih kataloga, u skladu sa utvrđenom dinamikom	CSO/Nacionalni savjet za obrazovanje	Kontinuirana aktivnost	Kontinuirana aktivnost	- U skladu sa utvrđenom dinamikom razvoja kvalifikacija, urađeni su i usvojeni sljedeći ispitni katalogi: Frizer za žene, Frizer za muškarce, Pomoćnik frizera za žene, Pomoćnik frizera za muškarce, Krojač tekstilnih i odjevnih, Pomoćnik krojača tekstilnih i odjevnih	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					proizvoda, Proizvođač u akvaponijskoj proizvodnji, Kuvar jednostavnih gastronomskih proizvoda, Mesar u ugostiteljstvu, Pomoćnik u kuhinji, Poslastičar jednostavnih poslastičarskih proizvoda, Pripremač pica, Roštiljdžija. - U skladu sa utvrđenom dinamikom razvoja kvalifikacija, urađeni su sljedeći ispitni katalozi. Prodavač prehrambene robe, Prodavač neprehrambene robe, Pomoćnik prodavača prehrambene robe, Pomoćnik prodavača neprehrambene robe.	
	- Podsticanje širenja mreže organizatora obrazovanja odraslih	MP, CSO, škole, PKCG, UPCG, NVO	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- U 2018. godini licencirano je 8 organizatora obrazovanja odraslih, u 2019. godini licencirano 10 organizatora obrazovanja odraslih u različitim regijama Crne Gore. - Licence objavljene u Službenom listu.	
	- Razvijanje procedura i metodologije za priznavanje stručnih kvalifikacija u nastavku obrazovanja	MP, CSO, ICCG, organizatori	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Donešen je Pravilnik o načinu i postupku provjere znanja, vještina i kompetencija u postupku	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
		obrazovanja			provjere radi sticanja stručne kvalifikacije.	
	- Razvijanje procedura i metodologije za priznavanje inostranih sertifikata	MP, CSO, ICCG, organizatori obrazovanja	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Donešen je Pravilnik o načinu i postupku priznavanja inostranih sertifikata.	
	- Osposobljavanje ispitivača za kvalifikacije za koje su donešeni ispitni katalozi	ICCG	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Osposobljeno je ukupno 14 ispitivača. Ispitni centar objavljuje javne pozive zainteresovanim za uključivanje u odgovarajući program obuke. U toku je obuka 72 kandidata za ispitivače u postupku sticanja nacionalne stručne kvalifikacije.	
	- Obuka nastavnika za za pripremu individualnog tranzicionog plana	MP/Resursni centri, škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet KulturKontakt Austrija	- U cilju lakšeg prilagođavanja djece sa posebnim obrazovnim potrebama urađen je program prelaska iz vrtića u osnovnu školu. Razvijen je Individualni tranzicioni plan - 1 (ITP-1) za prelazak učenika iz osnovne u srednju školu. Cilj je da se sagledaju sposobnosti i vještine djeteta sa posebnim obrazovnim potrebama. Ovaj obrazac propisuje uloge i zaduženja tima koji se formira za izradu i sprovođenje	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					individualnog tranzicionog plana, predlaže aktivnosti koje je poželjno da se sprovedu u cilju procjene sposobnosti i interesovanja učenika za buduće zanimanje, saradnje između škola u cilju upoznavanja učenika sa programima stručnog obrazovanja i odabira odgovarajućeg obrazovnog programa. Urađen je i usvojen Individualni tranzicioni plan – 2 (ITP-2) koji povezuje obrazovanje i zapošljavanje. U ovom dijelu škola sarađuje s različitim pružaocima usluga za procjenu sposobnosti za zapošljavanje, izvođačima profesionalne rehabilitacije, resursnim centrima, službama zapošljavanja, poslodavcima i dr. Sprovode se redovne obuke, prošle godine realizovano šest dvodnevni seminara za izradu ITP-1 za 208 učesnika, šest jednodnevni obuka za izradu ITP-2 za 96 učesnika iz srednjih škola.	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
	- Kontinuirano osposobljavanje nastavnika za rad u nastavi sa licima sa posebnim obrazovnim potrebama na svim nivoima obrazovanja	MP, CSO, ZZŠ, resursni centri, škole, NVO	Kontinuirana aktivnost	Budžet, KulturKontakt Austrija	- U saradnji Ministarstva prosvjete, Centra za stručno obrazovanje i KulturKontakta – Austria sprovedeno je šest jednodnevnih obuka za 96 polaznika za multisektorsku i timsku izradu i realizaciju ITP-2, a što osim predstavnika srednjih škola podrazumijeva i saradničko učešće savjetnika CIPSa. NVO Staze u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, MRSS, CIPS, Centra za stručno obrazovanje i KulturKontakta sprovedo istraživanje i uradilo Vodič i obuke za karijerno vođenje i savjetovanje djece s posebnim obrazovnim potrebama, KulturKontakt. Kroz sprovođenje ITP (individualni tranzicioni plan) Startegija inkluzivnog obrazovanje apostrofira osnaživanje saradnje s pružaocima usluga u dijelu procjene sposobnosti, izvođačima profesionalne rehabilitacije, resursnim centrima, Zavodom za zapošljavanje, poslodavcima i dr. U	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					narednom periodu neophodno je razviti mentorsko vođenje za ITP-2 u cilju bolje profesionalne orijentacije ove djece, kao i ulogu voditelja slučaja u centrima za socijalni rad. Zapošljavanje treba promovisati kao prednost u odnosu na do sada prisutnu oslonjenost i preferiranje socijalnih davanja.	
	- Izrada programa podrške na nivou škole za lica sa posebnim obrazovnim potrebama	Resursni centri, škole/MP	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- U oblasti inkluzivnog obrazovanja tendencija je da se postigne pravednost u obrazovanju i pored akademskih steknu i životno potrebna znanja i vještine. Teži se poštovanju prava i karakteristika ove djece čije razvojne i edukativne potrebe treba ispuniti i zadovoljiti u cilju osposobljavanja za samostalni život. Koncept je usmjeren na inkluzivno kvalitetno i dostupno obrazovanje djece s posebnim obrazovnim potrebama u skladu s njihovim interesovanjima, mogućnostima i potrebama.	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					Individualizacija se postiže tako što se sistem prilagođava da bi se zadovoljile fizičke, emocionalne, socijalne i psihološke potrebe učenika sa smetnjom u razvoju. Izmjene i dopune Zakona o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama fokusirane su na osavremenjivanje prakse; unapređenje modela i usluga osnovne i dodatne podrške za decu sa smetnjama i teškoćama u razvoju, održivo, optimalno angažovanje asistenata u nastavi. U tom smislu Prijedlogom zakona obuhvaćena je regulativa koja se odnosi na: antidiskriminacione odredbe, preciziranje pojmova djeca s posebnim obrazovnim potrebama, programa, uloge resursnih centara i škola s posebnim odjeljenjima, defektologa koji u njima rade, konkretizaciju individualnog razvojno-obrazovnog programa, uvođenje individualnog tranzicionog plana,	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					tehničku podršku u nastavi asistent u nastavi: uslovi, obim, način. Pravilnik o usmjeravanju usaglasili sa Zakonom i orijentisali prema modelu ljudskih prava i funkcionalnoj procjeni.	
	- Identifikovanje potreba i nabavka nastavnih sredstava za izvođenje obrazovnih programa u skladu sa individualnim potrebama djece	MP/resursni centri, škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Pripremljena je specifikacija za nabavku opreme za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama. U narednom periodu nastaviće se sa opremanjem ustanova, oprema će biti obezbijeđena iz sredstava IPA fondova.	
	- Utvrđivanje liste obrazovnih programa za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama koji će se raditi kao prioritetni, s obzirom na upis učenika	MP. CSO, škole, resursni centri	I - II kvartal 2018. godine	Budžet	- Na inicijativu i u saradnji sa Resursnim centrom za sluh i govor "Dr Peruta Ivanović" Kotor, Centar za stručno obrazovanje je, tokom oktobra 2018.godine, utvrdio listu obrazovnih programa za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama koji će se prilagoditi za školsku 2019/2020. godinu. Dogovoreno je da se započne sa prilagođavanjem novih modularizovanih obrazovnih programa Frizer, Pomoćnik frizera i Kuvar, na osnovu istoimenih obrazovnih	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					programa koji su usvojeni 2018.godine.	
	- Prilagođavanje postojećih ili izrada novih modularizovanih obrazovnih programa različitog nivoa za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama	CSO, škole, resursni centri	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- U skladu sa utvrđenom dinamikom za prilagođavanje postojećih i izradu novih obrazovnih programa za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama, prilagođeni su modularizovani obrazovni programi Frizer (nivo III), Pomoćnik frizera (nivo II) i Kuvar (nivo III). Trajanje obrazovanja za ove programe produženo je za jednu godinu.	
	- Obezbjedivanje olakšica (oslobađanje od plaćanja i sl.) za ranjive grupe u sticanja kvalifikacija nivoa ili stručnih kvalifikacija	MP, škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Učenici RE populacije koji završavaju obrazovanje u svojstvu vanrednog kandidata omogućen je nastavak obrazovanja bez plaćanja naknade. - Obučeno 226 nastavnika i stručnih saradnika (predstavnici aktiva) osnovnih i srednjih škola za identifikaciju talentovanih učenika. - Unaprijeđen je sistem takmičenja iz stranih jezika (engleski, ruski, francuski, italijanski i njemački) uvođenjem usmenog dijela u takmičarski dio. Uvedena je praktična provjera i na	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					takmičenju iz programiranja. Ostvarena je komunikacija sa državnim Univerzitetom i institucijama u okruženju poput Zavoda za vrednovanje kvaliteta, Beograd i Naučnog centra Petnica, radi dodatnih obuka	
	- Realizacija usluga profesionalnog informisanja i savjetovanja za mlade i odrasle sa posebnim obrazovnim potrebama	MP, ZZCG (CIPS), CSO, ZZŠ, škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet KulturKontakt Austrija	- U saradnji Ministarstva prosvjete, Centra za stručno obrazovanje i KulturKontakta – Austria sprovedeno je šest jednodnevnih obuka za 96 polaznika za multisektorsku i timsku izradu i realizaciju ITP-2, a što osim predstavnika srednjih škola podrazumijeva i saradničko učešće savjetnika CIPSa. NVO Staze u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, MRSS, CIPS, Centra za stručno obrazovanje i KulturKontakta sprovelo je istraživanje i uradilo Vodič i obuke za karijerno vođenje i savjetovanje djece s posebnim obrazovnim potrebama. Kroz sprovođenje ITP (indoviduani tranzicioni plan) Startegija inkluzivnog obrazovanje	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					apostrofiraju osnaživanje saradnje s pružaocima usluga u dijelu procjene sposobnosti, izvođačima profesionalne rehabilitacije, resursnim centrima, Zavodom za zapošljavanje, poslodavcima i dr.	
	- Unapređenje profesionalnih kompetencija nastavnika i stručnih saradnika za rad sa darovitim učenicima	MP, CSO, ZZŠ, škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- U katalogu programa stručnog usavršavanja nastavnika za period 2019–2021. godine, koji je usvojio Nacionalni savjet za obrazovanje, uključena su 22 programa za obuku nastavnika za rad sa talentovanim učenicima u različitim oblastima.	
	- Obogaćivanje programa redovne nastave i vannastavnih aktivnosti ciljevima i aktivnostima radi podsticanja darovitih učenika	Škole, CSO, ZZŠ	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Prilikom obuke nastavnika za planiranje vaspitno obrazovnog rada, poseban segment je bio posvećen obogaćivanju programa redovne nastave i vannastavnih aktivnosti u cilju podrške darovitim učenicima. Dio Godišnjeg plana koji nastavnici rade za svaki modul posebno, je i tačka koja je posvećena planiranju nastave u cilju podrške darovitim učenicima koja se ogleda u proširivanju ishoda ili kriterijuma za	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					dostizanje ishoda učenja, kao i organizaciji dodatne nastave ili pripreme takmičenja na školskom i nacionalnom nivou.	
	- Podrška i takmičenja, projekti, sajmovi i drugi vidovi organizovanih aktivnosti za darovite učenike	MP; CSO, ZZŠ, škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet Međunarodna organizacija EUROPEN	- U organizaciji Ministarstva obrazovanja Bugarske i bugarskog Servis centra preduzeća za vježbu i Međunarodne organizacije EUROPEN, u Plovdivu je, 26-27. aprila 2018. godine, održan XXI Međunarodni sajam virtuelnih preduzeća za vježbu. Svoje usluge i proizvode na sajmu su predstavila preduzeća za vježbu iz: JU Srednje ekonomsko-ugostiteljske škole Bar, JU Srednje mješovite škole "Mladost" Tivat, JU SEŠ „Mirko Vešović“ Podgorica i preduzetnički klubovi iz JU Gimnazija „Petar I Petrović Njegoš“ Danilovgrad i JU Gimnazija „Slobodan Škerović“ Podgorica. Na sajmu se predstavilo 121 preduzeće za vježbu iz šest zemalja. - Evropsko takmičenje u vještinama - EuroSkills, održano je od 26. do 29. septembra 2018. godine, u Budimpešti, u	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					Mađarskoj. Crna Gora je imala 7 takmičara i 5 eksperata koji su se takmičili u 5 disciplina - kuvarstvo, restoraterstvo, frizerske usluge, mobilna robotika i preduzetništvo. Na EuroSkills-u se u 42 discipline (35 oficijelnih, 2 demonstracione i 5 prezentacionih) takmičilo 519 takmičara iz 28 zemalja.	

Prioritetna oblast 3: Cjeloživotno učenje i mobilnost

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
Promovisanje Nacionalnog okvira kvalifikacija	- Promovisanje Nacionalnog okvira kvalifikacija i njegovog značaja za cjeloživotno učenje	MP, CSO, ZZŠ, ZZZCG, PKCG, UPCG, škole, visokoškolske ustanove	Kontinuirana aktivnost	Erasmus+	- Pripremljena Priručnik Nacionalni okvir kvalifikacija u Crnoj Gori urađen je uz podršku Erasmus+ projekta „Podrška Evropskom okviru kvalifikacija u Crnoj Gori za 2016. godinu“. - Informacije o aktivnostima na razvoju Nacionalnog okvira kvalifikacija se	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					redovno ažuriraju na sajtu www.cko.edu.me - Pripremljen je softverski paket za bazu kvalifikacija Nacionalnog okvira kvalifikacija uz podršku sredstava EU.	
	- Stvaranje jedinstvene baze podataka o učešću građana u programima cjeloživotnog učenja	CSO/Erasmus + (Epale)	I - IV 2018. godine	Budžet	- U Informacionom sistemu obrazovanja Crne Gore (MEIS - Montenegrin Education Information System), pored podataka koje se vode o formalnom obrazovanju, od 2018. godine vode se i podaci o obrazovanju odraslih. MEIS je nadograđen modulom za obrazovanje odraslih u okviru EPAL projekta. - Modul MEIS portala za obrazovanje odraslih služi za redovno praćenje rada organizatora obrazovanja odraslih, kao i za razne analize i razmjene podataka u cilju poboljšanja rada organizatora obrazovanja odraslih ili poboljšanju rada svih procesa koji se oslanjaju na njihov rad. Modul sadrži podatke o ustanovama / organizatorima obrazovanja odraslih; programima; kadru	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					organizatora obrazovanja odraslih; da li organizator posjeduje licencu za rad, da li posjeduje potvrdu o andragoškoj osposobljenosti, kandidatima i dr. - Nakon završetka baze podataka Ministarstva rada i Zavoda za zapošljavanje, realizovaće se povezivanje baze podataka MEIS-a o odraslim i baze Zavoda za zapošljavanje. - Do januara 2019.godine, prema podacima iz MEIS sistema – modul obrazovanje odraslih, licencirano je ukupno 103 organizatora obrazovanja odraslih, od čega su 32 škole. Tokom 2019.godine neke od postojećih ustanova su prestale sa radom, dok su licencirane nove, stoga je do jula 2019. godine ukupno licencirano 106 ustanova za obrazovanje odraslih.	
	- Informisanje i savjetovanje pojedinaca iz različitih ciljnih grupa o mogućnosti sticanja kvalifikacija	CSO, MP, škole	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Centar za stručno obrazovanje i škole, u kontinuitetu, savjetuju polaznike o mogućnosti sticanja kvalifikacija, imajući u vidu interesovanja kandidata. Centri za profesionalnu orijentaciju u službama	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					Zavoda za zapošljavanje omogućavaju zainteresanim licima stručnu podršku po pitanju izbora karijere. - Kroz različite aktivnosti – javne nastupe, tekstove u pisanim medijima, brošure, okrugle stolove, web stranu, brošure, rad Karijernog centra i sl, Ministarstvo prosvjete, u saradnji sa partnerima, promoviše obrazovnu ponudu stručnih škola za mlade i odrasle.	
Povećanje privlačnosti i dostupnosti stručnog obrazovanja	- Promovisanje stručnog obrazovanja kao prvog izbora učenika	CSO, škole, ZZZCG(CIPS), NVO, PKCG, UPCG	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Najvažnije aktivnosti u prethodnom periodu u promociji učenja zasnovanog na radu, preduzetništva i karijerne orijentacije su: - Sprovodi se višemjesečna kampanja sa ciljem promocije značaja stručnog obrazovanja Uči, radi, sebe izgradi i Alati budućnosti su u tvojim rukama, zahvaljujući kojoj je povećan procenat upisa na programe u trogodišnjem trajanju koje vode direktno na tržište rada. - Promocija obrazovne ponude svih stručnih škola za učenike i roditelje	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					osnovnih škola realizuje se kroz dane otvorenih vrata, izradu brošura i lifleta u kojima se objašnjava značaj karijerne orijentacije i daju informacije o mogućnostima koje nude pojedine profesije; - Priprema se za svaku novu školsku godinu Informator „Kuda nakon osnovne škole“, koga priprema u saradnji sa partnerima iz sektora obrazovanja, štampa u tiražu od 8000 primjeraka i distribuira do svih učenika osnovnih škola Zavod za zapošljavanje Crne Gore, prije kraja nastavne godine; - U okviru kampanje promocije stručnog obrazovanja organizuju se konferencije za medije i okrugli stolovi sa predstavnicima škola, poslodavaca, različitih ministarstava i institucija, Privredne komore. - Pripremljen je za školske timove za karijernu orijentaciju Priručnik za karijerno vođenje i savjetovanje u stručnim školama iz pomoć sredstava EU.	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
	- Priprema plana slobodnih aktivnosti na nivou škole i u saradnji više škola	škole, CSO, NVO	Kontinuirana aktivnost	Budžet	- Škole pripremaju u svom godišnjem programu rada realizaciju slobodnih aktivnosti sa rokovima i licima, zaduženim za realizaciju aktivnosti. Školski odbor usvaja Program rada i Izvještaj o njegovoj realizaciji.	
	- Sprovođenje aktivnosti sa učenicima na preveniranju napuštanja obrazovanja prije sticanja kvalifikacije	MP, CSO, ZZŠ, škole	II kvartal 2018.	Unicef	- Uz podršku UNICEF-a, nadograđen softver MEIS-a koji identifikuje učenike u riziku od napuštanja obrazovanja, sa aspekta broja izostanaka i izrečenih vaspitnih mjera. - Na osnovu analize podataka, psihološko-pedagoške službe u školama planiraju i sprovode mjere prevencije.	
	- Organizovanje aktivnosti za podsticanje preduzetništva, inovativnosti i kreativnosti kroz proces nastave ili vannastavnih aktivnosti	Škole, CSO, preduzetnički centri u stručnim školama	Kontinuirana aktivnost		- Organizovano 10 predavanja za učenike srednjih škola, vezano za osmišljavanje i pokretanje sopstvenog biznisa. Predavanja su organizovali koordinatori iz četiri preduzetnička centra koji su osnovani u četiri srednje stručne škole i nastavnici koji vode Preduzetničke klubove u srednjim stručnim školama. Organizovana školska takmičenja za biznis plan i virtuelna preduzeća za vježbu. Ove aktivnosti su	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
					organizovane kroz vannastavne aktivnosti.	
	- Unapređenje mehanizama profesionalnog informisanja i savjetovanja u stručnom obrazovanju	MP/CSO, ZZŠ, škole, ZZZCG (CIPS)	Kontinuirana aktivnost	Erasmuss+	- Urađeni Priručnik za nastavnike Karijerno vođenje i savjetovanje u stručnim školama - Urađen Upitnik za karijerno vođenje i savjetovanje za različite starosne grupe - Osnovan Euroguidance centar, http://www.europasscrnagora.me/euroguidance/	
Usaglašavanje upisne politike sa potrebama tržišta rada i strateškim opredjeljenjima razvoja Crne Gore	- Donošenje odgovarajućeg pravilnika o upisu učenika u prvi razred stručne škole	MP, CSO, škole	2017. godina	Budžet	- Donešen Pravilnik o upisu učenika u srednje škole (stručne i gimnaziju) o upisu učenika u prvi razred stručne škole i objavljen u „Službenom listu“	
	- Usaglašavanje plana upisa učenika u prvi razred između škola na nivou lokalne zajednice	Škole, MP, CSO, lokalna zajednica, udruženja poslodavaca	I-II kvartal , Nagodišnjem nivou	Budžet	- Škole ostvaruju saradnju između Ministarstva, udruženja poslodavaca, drugih škola i lokalne samouprave u cilju sagledavanja potreba za kadrovima - Škole pri koncipiranju plana upisa analiziraju podatke o nezaposlenim na evidenciji lokalnih službi za zapošljavanje i usaglašavaju prijedlog ponude broja upisnih mjesta sa školama na nivou lokalne zajednice, imajući u vidu broj učenika koji završava osnovnu školu.	

Mjere	Aktivnosti	Nosilac aktivnosti /partneri	Rok	Sredstva	Obrazloženje	Preporuke
	- Priprema konkursa za upis učenika u prvi razred srednjih škola	MP, CSO, škole	April 2018. godine	April 2018. godine	- Konkurs za upis učenika u srednju školu za junski i avgustovski upisni rok priprema se i objavljuje u propisanim rokovima	
	- Stvaranje uslova za uspostavljanje elektronske obrade podataka prilikom upisa učenika u srednju školu	MP	2016-2019. godina		- U posmatranom periodu radilo se na unapređenju propisa, vezanih za upis učenika u srednje škole kako bi se obezbijedio jedinstven pristup upisu učenika gimnazija i stručnih škola. - Odloženo za naredni period.	- Elektronski upis zahtijeva softver, odgovarajuću informatičku opremu i osposobljene školske timove za realizaciju upisa. - Škole će u narednom periodu biti opremljene informatičkom opremom, pripremiće se odgovarajući softver i obučiti škole za realizaciju elektronskog upisa.
	- Testiranje elektronskog upisa u srednje škole	MP	2016-2019. godina		- Nije urađen odgovarajući softver, nije bilo uslova za pilotiranje.	- Planirano za realizaciju u narednom dvogodišnjem periodu.

IV Osvrt na planirana i utrošena finansijska sredstva

Sa aspekta utrošenih finansijskih sredstava na implementaciji mjera Strategije razvoja stručnog obrazovanja (2015-2020), za pojedine aktivnosti u akcionim planovima nijesu opredjeljivana sredstva, već su sredstva planirana kumulativno, na nivou budžetskih jedinica. Zbog toga nije moguće dati finansijski pregled planiranih i utrošenih sredstava jer je Strategija pripremljena u skladu s ranijom metodologijom za izradu strateških dokumenata, kada nije postojala obaveza navođenja finansijskih pokazatelja u vezi s realizacijom mjera i aktivnosti.

V Preporuke za naredni ciklus planiranja politika

I pored sveobuhvatnih reformskih aktivnosti koje su sprovedene u periodu 2015-2019. godina koje su unaprijedile stručno obrazovanje, i dalje postoji potreba i mogućnosti za unapređenje kvaliteta stručnog obrazovanja u cjelini. To se, prije svega, odnosi na predviđanje potreba za vještinama i kvalifikacijama i u skladu sa tim pripremanje obrazovne ponude, kontinuirani profesionalni razvoj nastavnika, unapređenje mehanizama eksterne i interne evaluacije rada obrazovno-vaspitnih ustanova, unapređenja kvaliteta praktičnog obrazovanja i učenja uz rad i dr.

Novom Strategijom razvoja stručnog obrazovanja u Crnoj Gori (2020-2024) nastaviće se sa sprovođenjem mjera i aktivnosti na unapređenju kvaliteta stručnog obrazovanja sa posebnim akcentom na:

- obezbjeđivanju relevantnih informacija o potrebama tržišta rada i ekonomije u cjelini kako bi se stvorili uslovi da stručno obrazovanje brže odgovori na zahtjeve za stvaranjem kvalifikovane radne snage;
- razvijanju alata za praćenje učenika nakon završetka obrazovanja;
- unapređivanju mehanizama obezbjeđenja kvaliteta koje podrazumijeva da, pored eksterne evaluacije rada ustanova koju sprovode nadležne institucije, sve škole sprovode internu evaluaciju;
- profesionalnom razvoju nastavnika koji treba da se bazira na utvrđenim, stvarnim potrebama nastavnika; programi obuke treba da se realizuju u školi kako bi one bile dostupne što većem broju nastavnika;
- unapređivanju digitalne pismenosti nastavnika;
- modularizaciju obrazovnih programa koji treba da se baziraju na ishodima učenja i da sadrže ključne kompetencije;
- stvaranju uslova da se unaprijedi kvalitet praktičnog obrazovanja kod poslodavca i da učenje uz rad, u realnom radnom okruženju, postane način realizacije praktične, djelimično ili u potpunosti, kod svih obrazovnih programa;
- unapređenju kompetencija rukovodnog kadra u školama;
- uvođenju digitalnih tehnologija u nastavi i opremanju školskih laboratorija i kabineta;
- omogućavanju priznavanja neformalnog i informalnog učenja i povezivanja formalnog obrazovanja i neformalnog učenja;
- promovisanju podjele odgovornosti između socijalnih partnera i lokalnih zajednica u upravljanju i finansiranju stručnog obrazovanja;
- sprovođenju u kontinuitetu monitoringa i evaluacije aktivnosti iz Akcionog plana sprovođenja Strategije.